80693

Туркистон бир, ватан бир

Туркистон

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1993 йил 8 июнь • Сешанба • № 65 (14093) تركستان TURKİSTAN Нархи 10 сўм.

Муносабат

УЗОҚДАГИ ХОЛИС СЎЗ

ОДАТДА, ЭНГ холис фикрни четдаги кишилар айтишади. Бу тўғри. Чунки, узоқдаги киши бирор-бир масала юзасидан бўлаётган баҳсларга даҳлдор бўлмайди, улардан манфаатдорлиги кутмайди. Улар бирор томонга ён босмасдан, энг аввало халқ манфаатларидан, уларнинг туриш-турмушидан, ҳаётининг осойишта ва тинчлиги нуқтаи-назаридан фикр билдиришади. Шу маънода ўтган куни «Халқ сўзи» газетасида таржима қилиб чоп этилган «Ўзбекистон; барқарорлик қадр-қиммати» мақоласи эътиборга лойиқдир. Гап шундаки, бу мақола Америка Қўшма Штатларида чиқадиган «Новое русское слово» газетасида эълон қилинган. Мақола муаллифи Владимир Пильняк ҳозирги Ўзбекистондаги ижтимоий-сиёсий аҳвол, халқ ҳаётидаги ўзгаришлар, давлат раҳбариятининг сиёсатига ўзига хос кўз билан қарашга ҳаракат қилган.

Мақолада бир қатор ибратли жиҳатлар борки, уларга тўхталмасликнинг иложи йўқ. Биринчидан, у ўта холислик билан ва энг муҳими, чуқур таҳлил билан ёзилган. Бу шунинг учун ҳам муҳимки, кейинги пайтда матбуотимизда худди шундай чуқур таҳлилли, масаланинг моҳиятига кириб борувчи мақолалар камайиб, унинг ўрнини айрим ҳолларда оддий баёнчилик, эришилган ютуқларни қуруқ санаб чиқиш, мадҳиябозлик каби ҳолатлар эгаллай бошлаган эди. Республика Президентининг яқинда бўлиб ўтган Олий Кенгаш сессиясидаги фикри шу ўринда аҳамиятлидир. У қуруқ мадҳиябозликни, жумладан, ўзига нисбатан ортиқча ҳамду-санога чек қўйишни алоҳида таъкидлаб ўтдики, бу унинг инсоний жасорати деб баҳоланмоғи керак. Ўйлаймизки, эндиликда матбуотимизда том маънодаги чуқур ва теран мушоҳадали чиқишлар кўпаяди. Таъбир жоиз бўлса, бундай чиқишлар шунчаки олди-қочди учун эмас, балки олиб бораётган ишларнинг устивор жиҳатларини очиб бериш учун, кези келганда, нуқсонларни кўрсатиш, улардан тезроқ холи бўлиш ва имкон қадар илгарироқ дунёвий миқёсларга чиқиш учун ҳам зарур. Владимир Пильнякнинг ушбу мақоласи шу маънода биз учун сабоқ бўлгулик ва ўрганса арзигуликдир.

У ўз ёзишича, бултур Америконинг бир фирмаси юмушлари билан Ўзбекистонда бўлган. Ўзбек халқ ҳаёти билан ана шунда танишган. Эътиборли жиҳати шундаки, Ўзбекистонда бир марта бўлишига қарамай, юртимиз ҳақида жуда кўп билимга эга эканлиги сезилиб турарди. У ҳозирги республика раҳбариятига эски даврдан жудаям оғир мерос қолганлигини очиқ-ойдин таърифлаб беради. Бу иқтисод, қишлоқ хўжалиги, соғлиқни сақлаш, атроф-муҳит мусаффолиги ва борингки, барча соҳадаги мураккабликлар эди.

Биз бирор киши ёки раҳбар сиёсати ҳақида гапирганда баъзан бир ёқламаликларга йўл қўямиз. Америколик муаллиф эса юз берган қийинчиликлар, зиддиятлар баробарида эришилган ютуқлар, ҳатто бир қарашда унчалик аҳамиятга эга бўлмаган ишларни ҳам илғай олган. Мисол учун, Ўзбекистонда томчилатиб суғориш усули йўлга қўйилганги, бу республика тараққиёти учун чинакам буюк аҳамиятга эга эканлигини айтади. Чунки сувдан тежаб фойдаланиш пахта етиштиришга ажратилган майдонларни қисқартириш ва бўшаб қолган ерларда маккажўхори ва қанд лавлаги етиштириш имконини беради. Шу тариқа омухта ем ва қанд саноати учун негиз яратадн. Исроилликлар билан ҳамкорликда Қуёш энергиясидан фойдаланишнинг беҳисоб имкониятлари очилаётганлигини айтади. Бу эса энергетиканинг янги тури келгусида республика иқтисодиётининг энг муҳим қисми бўлиб қолса ажаб эмас, дейди. Қизиқ, негадир бу мавзулар ўз матбуотимизда унча кўзга ташланмайди!..

Кейинги пайтда газетада Республика Президенти сиёсатига қарши бир неча мақолалар берилган бўлиб, муаллиф шу мақолаларга тўхталади. Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш жиҳатидан Ўзбекистон собиқ совет республикалари орасида энг охирги ўринда турар эмиш. Муаллиф ёзади: «Хўш, агар масала шу тарзда қўйиладиган бўлса, бу борада кимни рекордчи дейиш керак! Днестрбўйи можаросига аралашган Молдованими, ёки Жанубий Осетия ва Абхазия ишкаллигига дучор бўлган Грузиянимиi Арманистон билан Озарбайжон ўртасидаги кўп йиллик можаро қанчадан-қанча одамларнинг ёстиғини қуритганлигини ким ҳисоблаб чиққан! Тожикистон-чи!» У ўз саволига жавобини қуйидаги тарзда бошлайди: «Шундай қийин шароитда Ўзбекистон Республикасида барқарорликни сақлаб туриш Каримовнинг асосий вазифаси бўлиб қолмоқда. Фақат шундай сиёсат ўтказилгандагина, у хорижий сармоядорларни Ўзбекистонга жалб этиши мумкин. Уларнинг молиявий сармояларисиз маҳаллий иқтисодиётни юксалтириб бўлмайди. Ҳар қандай беқарорлик республика хўжалигига ҳалокатли таъсир қилади. Чиндан ҳам республикадаги ҳозирги сиёсатнинг ютуғи энг аввало, тинчлик ва барқарорликнинг сақланиб туришидир. Зеро, тинчлик ва барқарорлик бор жойда шубҳасиз, меҳнат ҳам унумли бўлади. Таъбир жоиз бўлса, кейинги пайтларда собиқ Иттифоқ республикалари ичида ишлаб чиқариш ўсишининг сезилиши ҳам фақат Ўзбекистонда юз бермоқда. Энг аҳамиятли жиҳати бу силжишлар қон эвазига, жон эвазига бўлаётган йўқ. Мамлакатда тинчлик-хотиржамлик ҳукм сурмоқда. Кишилар кайфиятида эртанги кунлардан умид бор».

Муаллиф мақоласида биз билмаган кўп ибратли факт ва мулоҳазаларни айтиш билан бирга у ўз фикрларини қуйидагича якунлайди: «Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Хавфсизлик Кенгаши Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг сиёсий фаолиятига эътибор бериб, беқарорлик давом этаётган кўпгина давлатларнинг раҳбарларини унинг тажрибаси билан таништирса ёмон бўлмасди».

Бу гапларга бир нима қўшимча қилиш қийин. Яхшиси ўзингиз ўқиб чиқинг.

ЎЗБЕКИСТОН: БАРҚАРОРЛИК ҚАДР-ҚИММАТИ

Кейинги вақтларда «Новое русское слово» газетасида Ўзбекистондаги аҳвол ҳақида бир қанча мақолалар эълон қилинди. («Ўзбекистон президенти ўзини ҳимоя қилмоқда» — 6—7 март, «Мустақил Ўзбекистон: қатағонлар солномаси» — 12 март ва ҳоказо). Бу мақолаларда Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов шаънига жиддий танқидий гаплар айтилган. Уни коммунистик усуллар билан раҳбарлик қилишда, Тожикистондаги можарога аралашишда, энг муҳими эса — республикада қатағон тузумини ўрнатишда айбладилар. Ўзбекистонда, дейилади 6—7 мартда эълон қилинган мақолада, — «Бирлик» мухолиф демократик ҳаракатининг фаолияти уч ойга тақиқлаб қўйилди, мухолифатнинг ҳамма газеталари ёпилди, ҳуқуқни ҳимоя қилувчи бир неча киши устидан суд ўтказилди. Ниҳоят: «Ўзбекистонда инсон ҳуқуқларининг ҳолати собиқ СССР республикалари орасида жуда ёмон» деган хулоса чиқарилади.

Газетхонлар мазкур мақолаларда Ўзбекистондаги вазият фақат Президент Каримовга ва унинг сиёсий йўлига душман бўлганлар нуқтаи назаридан баҳоланганини пайқаб олдилар. **Ҳолбуки, қадимий румодаёқ: «иккинчи томоннинг ҳам фикри эшитилсин», дейилар эди.**

Гапни шундан бошламоқчиман: Президент Каримов ўз сиёсий рақибларининг танқидига бир неча бор жавоб қайтарди. Расмий баёнотларидан бирида у ўз далил-исботларини қуйидаги сўзлар билан мухтасар ифодалади: «Ўзбекистонда ақидапарастлик ғалаба қиладими ёки демократиями, деган масала ҳал этилаётган бир пайтда мухолифатнинг икки-уч арбоби ҳақида гапиришга на ҳожат». Амалий равишда қисқа таърифлаб берилган бу масала бултур Американинг бир фирмаси ишлари билан шу республикага борганимда у ердаги сиёсий вазият ҳақида олган таассуротларимга аниқ-равшан мос келади. Ҳа, Ўзбекистонда ақидапарастлик бирданига барча жабҳалар бўйлаб: сиёсатда ва иқтисодиётда, катта шаҳарларда ва қишлоқ туманларида ҳужум қилмоқда. Бир мисол келтираман. Наманган, Бухоро, Фарғона ва Андижон вилоятлари деярли барча рус аҳолисини қисиб чиқарди, деса бўлади. Ўзбек бўлмаганларнинг кўпчилиги жўнаш тараддудини кўришмоқда. Бу одамлар бир амаллаб жўнаб кетиш ва Россиянинг бирон жойидан турар-жой топишнигина орзу қилмоқдалар. Аммо бу орзуни рўёбга чиқариш унчалик осон эмас. Каримовнинг амалий фаолиятини баҳолаганда аввалги тузум унга қолдирган аянчли меросни эътиборга олмасдан бўлмайди. Пахта яккаҳокимлигига зўр берилгани ва кимёвий ўғитлардан меъёрсиз фойдаланилгани табиий муҳитнинг ҳалокатли булғанишига олиб келган эди. Республиканинг ери, суви ва атмосфераси шу қадар заҳарландики, ҳали кўп йилларгача бундан покланиш амримаҳол. Аҳоли истеъмол қилаётган маҳсулотлар сиҳат-саломатлик учун ҳалокатли даражада зарарлидир.

Неча ўн йиллар мобайнида амал қилиб келган бу омилларнинг ҳаммаси ўзбек халқини жисмоний мажруҳлик ёқасига келтириб қўйган эди. Шуни айтиш кифояки, 1987 йилда ўтказилган «тиббий десант» (бу тадбирда асосан Россиядан икки мингга яқин шифокор ва тиббий ҳамшира қатнашган эди) 10.000 дан кўпроқ гўдакни омон асраб қолди. Аммо Совет Ўзбекистонининг бутун тарихи мобайнида бундан бошқа десант ўтказилмади. Шу десант билан ёки унга ўхшаш тиббий муолажа билан қамраб олинмаган болалар ёрдамдан бебаҳра қолдилар. Шунинг оқибатида республика қишлоқ аҳолисининг 40 фоизи анемия (камқонлик) дардига чалинган, 20 фоизи жигар дардига ва бошқа касалликларга мубтало бўлган. Кези келганда шуни айтмоқчиман: жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти (ЖСТ) мана шу заҳарланган туманларда қон плазмаси харид қилишни тақиқлайдиган пайт келган. Билишимча, Германиянинг бир неча тиббиёт фирмаси ҳозирнинг ўзидаёқ Ўзбекистонда ҳақиқий «плазма кони»ни топгандек бўлмоқда.

Қишлоқлардаги кўп болали оилалар анъанага кўра не машаққатлар билан йиғган маблағини никоҳга, суннат тўйларига исроф қилади, шу сабабли уларда гўдакларни жисмоний ва ақлий жиҳатдан тузукроқ камол топтиришни таъминлаш учун маблағ қолмайди. Шу муносабат билан эслатиб ўтай: собиқ СССРдаги армия раҳбарияти ўзбек йигитларидан ҳарбий қисмларда эмас, балки асосан қурилиш батальонларида кўпдан бери иш кучи сифатида фойдаланар эди.

Кўз ўнгимизда Орол денгизи ҳам ўша ярОқсиз иқтисодий сиёсатнинг қурбони бўлди. Ўрта Осиёдаги иккита азим дарё — Сирдарё ва Амударё сувидан ўринсиз фойдаланилиши оқибатида денгиз сатҳи салкам беш баравар қисқариб кетди. Орол денгизи тепасида пайдо бўладиган илиқ ва нам ҳаво ўтмишда Россия ва Қозоғистоннинг ҳаво оқимларини жанубга ўтказмайдиган табиий тўсиқ бўлиб турар эди. Энди бу тўсиқ барҳам топгач, совуқ ҳаво Ўрта Осиё экинзорларига ёпирилиб, дўл ва жала келтирмоқда. Ҳозир ҳатто июль ойида ҳам жала қуйиб, дўл ёғадиган ва миллиардлаб зиён етказадиган бўлиб қолди (Ўзбекистонда ҳеч қачон бундай бўлмас эди-ку). Натижада бир қанча муҳим иссиқсевар экинларнинг ўсиб етилиши учун анча қулай давр қисқарди. Бу эса ўзбеклар учун ҳам, уларнинг қўшнилари учун ҳам кўпдан-кўп қийинчиликларни келтириб чиқармоқда. Энди яхши пишиб етилмаган пахта териб олинмоқда, шу сабабли жаҳон бозорида унга талаб камаймоқда.

Шу қадар кўп жуда оғир муаммоларни мерос қилиб олган Каримов ўз мамлакатидаги аҳволни яхшилаш учун бутун куч-ғайратини сарфламоқда. Бу йўлда ҳозирнинг ўзидаёқ баъзи натижаларга эришилди. Чунончи, Фарғона водийсидаги анчагина экинзорлар маҳаллий деҳқонларга хусусий мулк қилиб берилди. Бу тадбирнинг натижалари сезила бошлади. Капиталистик давлатлар билан иқтисодий алоқалар ўрнатилмоқда. Исроил билан муносабатларда айниқса катта муваффақиятларга эришилди. Яҳудийлар давлатидан келган мутахассислар Ўзбекистонда томчилатиб суғориш усулини йўлга қўймоқдалар, бу усул яқиндагина мустақиллик олган республика тараққиёти учун чинакам буюк аҳамиятга эгадир. Сувдан тежаб фойдаланиш пахта етиштиришга ажратилган майдонларни қисқартириш ва бўшаб қолган ерларда маккажўхори ҳамда қандлавлаги етиштириш имконини беради. Шу тариқа омихта ем ва қанд саноати учун негиз яратилади. Яқин ўтмишда вазият мутлақо бошқача эди: дон йўқлиги сабабли паррандалар ёппасига сўйиб юборилар, мевани саноатда қайта ишлаш учун керакли шакар эса ғарбдан валютага харид қилинар эди.

Исроилликлар Ўзбекистон раҳбариятининг эътиборини Ўзбекистондаги қуёш энергиясидан фойдаланишнинг беҳисоб имкониятларига ҳам қаратдилар. Энергетиканинг бу янги тури келгусида республика иқтисодиётининг энг муҳим қисми бўлиб қолса ажаб эмас.

Аммо, Каримовга қарши мақолага қайтайлик. Ҳа, инсон ҳуқуқлари жиҳатидан Ўзбекистон собиқ Совет республикалари орасида охирги ўринда турар эмиш. Хўш, агар масала шу тарзда қўйиладиган бўлса, бу борада кимни рекордчи дейиш керак? Днестрбўйи можаросига ўралашган Молдованими, ёки Жанубий Осетия ва Абхазия ишкаллигига дучор бўлган Грузиянимиʔ Арманистон билан Озарбайжон ўртасидаги кўп йиллик можаро қанчадан-қанча одамларнинг ёстиғини қуритганини ким ҳисоблаб чиққан? Тожикистончи? Афғонистонлик ақидапарастлар «асал иси»ни пайқаб қолиб, инсон ҳуқуқлари учун курашга «ҳисса» қўшиш учун шу ерга ёпирилиб кела бошладилар... Тожикистондаги фуқаро уруши қурбонларининг сони аниқ маълум эмас, аммо юз мингга яқин киши нобуд бўлди, деб тахмин қилиш учун ҳамма асослар бор. Тожикларнинг ярим миллионга яқини ўз уйларини тарк этиб, қочқинларга айланиб қолишди. Тожикистоннинг эртанги куни ҳақидаги тахминлар ҳам қувонарли эмас.

Шундай қийин шароитда Ўзбекистон Республикасида барқарорликни сақлаб туриш Каримовнинг асосий вазифаси бўлиб қолмоқда. Фақат шундай сиёсат ўтказилгандагина у хорижий сармоядорларни Ўзбекистонга жалб этиши мумкин. Уларнинг молиявий сармояларисиз маҳаллий иқтисодиётни юксалтириб бўлмайди. Ҳар қандай беқарорлик республика хўжалигига ҳалокатли таъсир қилади: эркин алмаштириладиган валютанинг асосий манбаи бўлмиш «сайру саёҳат индустрияси»га путур етказган террорчилар ҳаракатлари Миср учун қанчалик қимматга тушганини эслайлик.

Айни пайтда мусулмон ақидапарастлари ҳужумни давом эттиришмоқда. Улар Тожикистонда ўз тажовузкорлик мақсадларини яширмаяптилар, Ўрта Осиёдаги бу мамлакатда Ислом ақидапарастларининг ғалабаси нималарга олиб келишини эрон мисолида яққол кўриш мумкин. Оятилло Ҳумайний раҳбарлигида амалга оширилган «ислом инқилоби» оқибатларини инсоният узоқ вақт сезиб туради. Шу касалликнинг қўшни Ўзбекистонга тарқалиши қандай оқибатлар келтиради? Бу республиканинг табиий ресурслари кўплигини эслайлик. Лекин гап фақат табиий ресурсларда эмас. Яқин ўтмишда Ўзбекистон корхоналари ва институтлари «умумиттифоқ ҳарбий саноат мажмуининг таркибий қисми бўлиб, СССР ракета қўшинлари учун асбоблар ва энг янги машина — ускуналар етказиб берар эди. Ҳозир бу корхоналар ва муассасалар ишсиз қолди. Уларнинг раҳбарлари зўр бериб янги буюртмачиларни излашяпти. Буларнинг ҳаммаси Эрондаги дин мутаассибларининг қўлига тушиб қолса нималар бўлиши ҳақида ўйламаслик мумкин эмас. Ақидапарастлар бундай қудратли техника ва бой хомашё базасини қўлга киритиб бир эмас, юзлаб ядровий бомбаларни ишлаб чиқарган, шунингдек уларни етказиш воситалари тўғрисида ҳам жон куйдирган бўлар эдилар. Бу инсониятга қандай хавф солишини тушунтиришга ҳожат

(Давоми 3-бетда).

ПРЕЗИДЕНТНИНГ РАСМИЙ САФАРИГА ДОИР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 8 июнь куни Нидерландлар қироллиги Бош вазири жаноб Рудольф Люббересининг таклифига биноан Нидерландлар қироллигига расмий-амалий сафарга жўнаб кетади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг матбуот хизмати.

Бухоро шаҳри зардўзлик фабрикасининг илғор зартикувчиси Гуландом Камолова янги нусхалар ишлаб чиқариш цехида 3 йилдан кўпроқ вақтдан бери меҳнат қилиб келмоқда. Бу қизнинг қўлидан чиққан зардўппи-ю зарчопон ва шунга ўхшаш маҳсулотлар аҳолига манзур бўлмоқда. Бу эса Гуландом ва у каби қўли гул чеварларга масъулият юклайди.

СУРАТДА: Гуландом Камолованн иш пайтида кўриб турибсиз.

Ҳ. ҚУРБОНОВ олган сурат.

Дилдан суҳбат

Ўзбекистон Давлат божхона қўмитасида мамлакатимиз бойлигини асраётган жонкуярлар ишлашади. Бу йилнинг беш ойи мобайнидаги кўрсаткич бундан ҳам юқори, 5 миллиард сўмга яқин моллар қонуний эгалари — халқимизга қайтарилди.

Қўмитанинг қилаётган барча хайрли ишлари билан танишиш мақсадида **Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси раиси, милиция генерал-майори Ўрайимжон Абдуғаниев** билан 10 июнь куни соат 14 дан 17 гача дилдан суҳбат уюштирилади.

ЎЗИНГИЗНИ қизиқтирган саволларни у кишига 33-95-97, 32-55-84 телефонлари орқали беришингиз мумкин.

Шу сонгги хабар

ОЛИМА НОМИДАГИ СТИПЕНДИЯ

Фарғона вилоят адлия бошқармаси академик Ҳадича Сулаймонова номидаги махсус стипендия таъсис этди. У фақат аъло баҳога ўқиётган ҳуқуқшунос талабаларга берилади. Энди Фарғона Давлат дорилфунуни ҳуқуқшунослик факультетининг 3 нафар талабаси ҳар ойда 1000 сўмдан қўшимча стипендия олиб туради.

ТАБОБАТ МАРКАЗИ

Риштон туманининг Зоҳидон қишлоғида Абу Али ибн Сино номидаги халқ табобат маркази беморларга хизмат кўрсата бошлади. Замонавий тиббиёт асбоб-ускуналари билан жиҳозланган мазкур муассасада бир йўла юз нафар бемор даволаниши мумкин.

АЁЛЛАР ДУЭЛГА ЧИҚҚАЧ...

Олтиариқ туманидаги Полосон қишлоғидан оқиб ўтувчи «жин ариқ»дан бир аёл жасади топилди. Туман ички ишлар бўлими ходимлари дарҳол унинг кимлиги, қандай қилиб ўлдирилганини аниқлашга киришишди. Тезкор гуруҳ тузилиб, керакли ишлар олиб борилди. Ниҳоят, марҳуманинг кимлиги аниқланиб, унинг қотили топилди. Маълум бўлишича, қотил унинг дугонаси экан. Улар бир зиёфатда рашк туфайли жанжаллашиб қолиб, дуэлга чиқибди. Натижа эса маълум.

ИЖОДКОР ЁШЛАР УЧУН УЙ

Нукусда 40 хонадонга мўлжалланган уй қурилиши бошланди. Бу уй Қорақалпоғистоннинг ижодкор ёшларига аталган. Истеъдодли олимларга, шоирларга, адибларга, ижодий фаолият бошқа соҳаларнинг вакилларига бу ерда 30 та уй-жой ажратилади. Уй тўйини ёз охирида ўтказиш режалаштирилган.

Долзарб мавзу

ВАТАН ТАРИХИ

ЁКИ УНИ ЎРГАНИШГА БИР НАЗАР

Президентимиз Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли», «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» рисолалари ҳамда шу йил феврал ойида жумҳурият Вазирлар Маҳкамаси мажлисида «Биз фидойи ватанпарварларга таянамиз» мавзусида қилган маърузасини ўрганар эканмиз, юртимиз улуғининг нечоғлик эл-улус, миллат фидойиси, жонкуяр раҳбари сифатида она Ўзбекистоннинг тарихий кечмиши, бугуни ва эртанги порлоқ истиқболи тўғрисида қайғураётганлигига, тинимсиз саъй-ҳаракатда бўлаётганлигига ҳамда барча юртдошларни ҳам шу улуғвор мақсадлари сари чорлаётганлигига тан берасан, киши.

«Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» рисоласида: **«Истиқлол туфайли кишиларимизнинг, Ватанга, она заминга меҳрли муносабати шаклланиб боряпти. Бугун эса Ватанимиз муайян чегара ва қиёфа касб этди. Биз унинг куч-қудрати, ютуқлари ва муаммоларини аниқ биламиз ҳамда бутун вужудимиз билан ҳис этамиз. Бугун Ватанининг ҳар бир асл фарзанди ўзини ота юртининг ажралмас бўлаги деб ҳис этаяпти ва бундан фахрланаяпти»,** деб айтган сўзларининг теран маъно, мазмунида юксак миллий руҳ, Ватан туйғуси, унинг фаровонлиги ва келажаги йўлида шижоаткор меҳнат қилиш иштиёқи тўла куч билан акс этиб турибди. Ҳа, биз бугун ҳар биримиз ким бўлмайлик ва қайси соҳада фаолият кўрсатмайлик, даставвал, юртимиз миллий мустақилликка эришганлиги, эмин-эркин суверен давлатга айланганлиги туфайли унинг олдига қўйилаётган улкан, мураккаб ва залворли вазифалар, муаммоларни қадамба-қадам ҳал этиш, халқимизнинг тўлақонли, қут-баракали турмуш тарзини яратиш, унинг жаҳон ҳамжамияти мамлакатлари сифатида тутган ҳаққоний ўрни ва мавқеини эгаллаш борасида муносиб улуш қўшмоқлик зиммамиздаги фарзандлик, фуқаролик бурчимиздир.

Эндиликда ҳур диёримиз мусаффо осмони узра мустақиллик шабадаси эсиб, унинг фуқаролари елкасига офтоб тегиб, истиқлол йўлидан илгарилаб бораётган бир кезда, биз бир дақиқага бўлсин-да, ўтмиш тарихимизни, олис асрлар қаърига бориб туташувчи, қанча-қанчалаб сиру синоатларига бой кечмишимизни, неча авлоду-аждодларимиз томонидан яратилган моддий ва маънавий бисотларимиз, миллий қадриятларимизни ҳам фаромуш тутмаслигимиз, аксинча, уларнинг барчасини замондошларимиз маънавий мулкига айлантирмоғимиз, уларнинг онги, шуурига сингдирмоғимиз лозим бўлади.

Дарҳақиқат, ўз тарихига эга бўлган, унга доимо катта ҳурмат, алоҳида меҳр-эътибор ва қизиқиш билан қарайдиган, ундан ўзининг бугуни ва эртаси учун теран хулосалар, ибратли сабоқлар чиқара олишга қодир бўлган халқгина чинакам бахтиёрдир.

Бизнинг улуғ халқимиз эса ўзининг кўҳна тарихи, бетакрор, ранго-ранг маданий-маънавий мероси, ажойиб-ғаройиб обидалари, осори-атиқалари билан ҳар қанча фахрланиш, ғурурланишга ҳақлидир.

Ардоқли халқ шоири Эркин Воҳидов ҳам қуйидаги оташнафас шеърий мисраларини бежиз қаламга олмаган-да:

Тарихингдур минг асрлар ичра
пинҳон ўзбегим,
Сенга тенгдир Помиру-оқсоч
Тиёншон ўзбегим.
Сўйласин Афросиёбу,
сўйласин Урхун хати,
Кўҳна тарих шодасида битта
маржон ўзбегим.
Мен буюк юрт ўғлидурман,
мен башар фарзандиман,
Лекин аввал сенга бўлсам,
содиқ ўғлон ўзбегим.

Айниқса, жумҳуриятимиз мустақил давлат сифатида халқаро майдонда кенг эътироф этилиб, сиёсий ва иқтисодий тараққиёт сари юз бурган, аҳолининг турли ижтимоий табақалари онги, тушунчасида муҳим ўзгаришлар рўй бераётган, ижтимоий ҳаётда уларнинг фаоллиги ўсиб бораётган бир пайтда Ватанимиз тарихига теран кўз, холис ният билан нигоҳ ташлаш, унинг саҳифалари қат-қатига яширинган дуру жавоҳирлардан ҳозирги авлод намояндаларини баҳраманд қилиш, уларни тарихий ҳақиқат сабоқлари руҳида собитқадам ватанпарвар кишилар этиб тарбиялаш, фикримизча, энг савобли, фойдали юмушлардан саналади.

Хўш, шу нуқтаи назардан қарайдиган бўлсак, жумҳуриятимиз олий ўқув юртларида «Ўзбекистон тарихи» фанини ўқитиш, ўрганиш жараёни қандай кечмоқда? Бу борада қандай қийинчиликлар, мушкул ҳолатлар ёхуд муаммолар мавжуд ҳамда уларни ҳал этиш борасида қай хилдаги чора-тадбирлар амалга оширилмоқда?

Биз мазкур мақоламизда айни шу хусусда баъзи фикр-мулоҳазаларимизни баён этишни лозим топдик.

Зеро, бўлғуси ёш мутахассисларни Ватанга муносиб, унинг оғирини енгил қилиш, зиммасига жиддий масъулият юкини олиш, ўз билими, иқтидори, истеъдоди, қобилияти ва жўшқин фидокор меҳнатини элу-юрт равнақи, истиқболига бахш этишга тайёр баркамол инсонлар қилиб вояга етказиш, ўйлаймизки, кўп жиҳатдан она тарихимиз сабоқларидан уларни қай даражада ошно қилиш, пухта билим беришга боғлиқдир. Худди шу ўринда улуғ илоҳиётчи олим А. Августиннинг: «Ғафлатда ётган халқни уйғотиш учун, аввало, унинг тарихини уйғот», деган машҳур сўзларини ёддан чиқармаслигимиз керак бўлади.

Шуни мамнуният билан таъкидлашимиз жоизки, қўлга киритган буюк неъмат — мустақиллигимиз ва истиқболимиз шарофати туфайли жумҳуриятимиздаги барча ўқув даргоҳларида, шу жумладан, олийгоҳларда Ватан тарихини ўқитиш ва ўрганиш жараёни анча изга тушди, бу хайрли ишнинг илк нишона, самаралари кўзга ташланиб бормоқда. Энг муҳими, ёшларимиз қалби, шуурида миллий руҳ, ватанпарварлик, эркесеварлик тушунчалари чуқур илдиз отиб, мунтазам тарзда таркиб топиб бормоқда.

Шуни мамнуният билан қайд этиш лозимки, бу ўқув йилининг ўтган ўқув йилларидан фарқи, ўзига хос жиҳатлари шундаки, бу йилдан эътиборан, талабалар «Ўзбекистон тарихи»дан синов эмас, балки биринчи дафъа имтиҳон топширадиган бўлдилар. Бу, шубҳасиз, университет раҳбариятининг истиқболни кўзлаб иш тутаётганлигидан, Ўзбекистон тарихи фанини ўқитиш жараёнига алоҳида эътибор бераётганлигидан далолатдир.

Биринчи курс талабаларининг Ўзбекистон тарихи фанидан олган имтиҳон баҳоларига назар ташлар эканмиз, нечоғлик мутлақ кўпчилик ёшларнинг ўз она юрти тарихи, маданиятини ўрганишга қизиқиш, шу табаррук заминда яшаб ўтган аждодлар кечмиши, уларнинг порлоқ хотираси, руҳига эътиқод-садоқати ўсиб бораётганлигига ишонч ҳосил қиласан, киши.

Ҳа, мана шундай дориламон замонлар келганидан бугунги бахтиёр ёшларимиз севимли устозлари, муаллимлари раҳнамолигида тарбия топиб, чуқур меҳр ва қалб ҳарорати билан, ўз жонажон Ватани тарихини қунт ва сабот билан ўрганаётганликларига нима етсин.

Айниқса, Ўзбекистонимиз миллий истиқлолга эришгандан кейинги ўтган қисқа давр ичида шонли тарихимиз, ўтмишимиз, маданий меросимизга нисбатан бўлган фавқулодда қизиқиш хорижий мамлакатларда ҳам ғоят кучайиб кетди. Яқиндагина Олмониядан икки ойлик илмий хизмат сафаридан қайтиб келган истеъдодли олим, Тошкент Давлат иқтисодиёт университети халқаро иқтисодий муносабатлар факультетининг декани, доцент Дилмурод Расулов билан суҳбат қуриб, тўла ишонч ҳосил қилдик. Олим Олмониянинг Гамбург, Бирмен, Франкфурт-Майн сингари шаҳарларидаги бир қатор университетларда бўлган чоғида дипломантлар, илмий ходимлар ва

(Давоми 2-бетда).

Ибрат

ЎЗЛИКНИ КЎРИШ КЎЗГУСИ

Таҳририятимизга келган мушбу хатга республикамизга таниқли бир гуруҳ олимлар — Ўзбекистон ФАнинг академиклари, Беруний мукофотининг совриндорлари, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоблари, профессорлар М. Хайруллаев, Р. Бекжонов, Ўзбекистон ФАнинг мухбир аъзоси, Беруний мукофотининг совриндори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби Х. Пўлатов (марҳум), Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоблари, фалсафа фанлари докторлари, профессорлар И. Жабборов, И. Жумабоев, тарих фанлари доктори, профессор О. Машарипов, фалсафа фанлари доктори, профессор Н. Ҳакимов, тарих фанлари номзоди, профессор Р. Қурбонгалиева, фалсафа фанлари номзоди, доцент Т. Каримов имзо чеккан.

Хатда мустақил Ўзбекистон Республикамиз учун ҳозир ғоят долзарб бўлган масалалар кўтарилган. Сиз муштарийларимиз уни ўқиб, ўзингиз хулоса чиқарасиз деган умиддамиз.

РЕСПУБЛИКАМИЗ ОСМОНИДА мустақиллик қуёши порламоқда. Мустақиллик туфайли республикамиз ҳаётида, унинг ижтимоий, сиёсий, маданий жабҳаларида чуқур ўзгаришлар амалга ошмоқда. Мустақиллик туфайли миллий қадриятларимиз, ўтмиш тарихимизга муносабатимиз ҳам ижобий томонга ўзгарди.

Инсониятнинг кўҳна маданият марказларидан бири бўлган Хоразм диёри ўзининг узоқ ўтмиш тарихи, юксак маданияти, буюк алломалари, дунёга донғи кетган довюрак саркардалари билан машҳурдир. Бироқ, кўп йиллар давомида, ўзбек халқи тарихига бўлгани каби, унинг ажралмас қисми бўлмиш Хоразм тарихига ҳам етарли эътибор берилмади. Халқимиз ўз ўтмиш тарихидан етарли огоҳ бўлмади. Ўтмишдаги Хоразм алломаларининг сербарака, беқиёс ижодларининг маҳсуллари билан халқимизнинг бир неча авлоди танишиш бахтига деярли мушарраф бўлолмади. Ўз мамлакатининг, ўз халқининг мустақиллиги учун қаҳрамонона кураши билан тилларда достон бўлган миллий қаҳрамон Хоразмшоҳ, Жалолиддин Мангубердига ниҳоятда адолатсиз муносабатда бўлиб келинган.

Ўтмиш тарихини ҳаққоний асосда чуқур билиш, бизнинг келгуси муваффақиятларимизнинг гаровидир ва ўз қадриятимизни етарли баҳолашимизнинг асосий шартидир. Буларсиз халқимиз ўз олдига қўйган ва бугунги кунда амалга ошираётган улуғвор ишларни тўла бажарилишини таъминлаш қийиндир. Шунинг учун, назаримизда, жамиятимизни янгилаш жараёнини халқимизнинг ўтмиш тарихини ҳаққоний тасвири билан таништириб боришни бирга қўшиб олиб борилса, айни муддао бўлур эди. Шу мақсадда қуйидаги тадбирларни амалга оширишни таклиф қиламиз:

Биринчидан, қадимги Хоразм жаҳонга буюк олимларни етказиб берган — Ал Хоразмий, Ал Беруний, Ибн Ироқ, Замахшарий ва бошқалар. Халқимиз уларнинг номлари билан таниш бўлсалар-да, афсуски, уларнинг ижодлари билан яхши таниш эмас. Назаримизда, вилоят ҳокимлиги (ҳоким Маркс Жуманиёзов) раҳнамолиги остида Ўзбекистон Фанлар академиясининг тарих ва Шарқшунослик институтлари мутахассислари, шунингдек, республикадаги етук тарихчи олимлар ҳамкорлигида ўтмишдаги хоразмлик алломаларнинг асарлари тўпламларини ўзбек тилида нашрга тайёрлаш ишини ташкил қилса, халқимиз бу бебаҳо бойликлардан баҳраманд бўлиш имкониятига эга бўлур эди.

Иккинчидан, чет эл босқинчиларига қарши қаҳрамонона кураши билан бутун дунёга танилган Хоразмшоҳ, Жалолиддин Мангубердининг номини унинг юрти Хоразмда абадийлаштириш, назаримизда, айни муддаодир. Бунинг учун Хоразм вилоятининг шарқий чегарасида жойлашган, узоқ ўтмишда Жалолиддин Мангубердининг азиз қадами теккан жойда ташкил этилган Дружба шаҳрига Жалолиддин Мангуберди номи берилса, тарихий адолат қарор топар эди. Шунингдек, вилоятнинг шарқий чегарасида, мазкур шаҳар яқинидаги йўл устида, Ж. Мангубердига катта ҳайкал қўйилса, яхши иш бўлар эди. Токи, султон Жалолиддин тимсоли Хоразм юртига яхши ният билан келаётган дўстларимизни илтифот билан қаршиласин, ёмон ниятдагиларни эса огоҳлантирсин.

Мазкур тадбирларнинг амалга оширилиши қардош туркман халқини ҳам хурсанд қилади. Чунки султон Жалолиддин Мангуберди Хоразм фарзанди бўлиши билан бирга, онаси туркман бўлганлиги туфайли, туркман халқининг ҳам фарзандидир.

Бизга маълумки, Хоразмшоҳ, Жалолиддин Мангуберди Туркиядаги Майафарикина шаҳри яқинига дафн қилинган. Саркарданинг юрти Хоразмда Жалолиддин Мангубердининг рамзий қабри қурилиб, унга Майафарикина шаҳридан бир ҳовуч тупроқ олиб келиб қўйилса, қаҳрамоннинг руҳи шод бўлиб, юртдошларидан бениҳоя хурсанд бўлур эди.

Учинчидан, Хоразм воҳаси ўзининг узоқ ўтмишига эгадир. Бироқ, халқимиз ўз ўтмиш тарихини яхши билмайди. Хоразм тарихига оид китоблар аксарияти, араб, форс ва рус тилларида бўлиб, улар кенг меҳнаткаш оммаси учун тушунарсиздир. Бундан ташқари бу китоблар кам сонли бўлганлиги туфайли кенг китобхонлар қўлига тегиши қийин. Ачинарлиси шундаки, ёшларимиз ўз халқининг ўтмиш тарихидан деярлик бехабардир. Унга Россия ва Оврупо тарихини кўпроқ ўргатилган.

Маълумки, 1938 йилдан буён то 80-йилларгача собиқ СССР ФАнинг мутасадди ташкилотлари қошида ташкил қилинган «Хоразм экспедицияси» қуйи Амударё минтақасида фаолият кўрсатиб келди. Ана шу катта жамоанинг кўп йиллик фаолияти натижаси ўлароқ халқимизнинг тарихи, археологияси, антропологияси, этнографияси, мифеологияси, халқ оғзаки ижоди бой ашёвий далиллар асосида ўрганилиб, бир неча юз жилддан иборат ҳисобот материаллари мавжуддир. Улар Москва шаҳрида сақланмоқда. Бизнингча, шу материалларнинг сурат нусхаси тўлиқ равишда Хива ва Урганчда сақланишини таъминлаш чораларини кўриш кечиктириб бўлмайдиган ишлардан бири.

Хоразмшоҳ, Жалолиддин Мангуберди билан мўғуллар босқинидан сўнг кўп минглаб хоразмликлар бу воҳа ҳудудидан чиқиб кетганлар. Ўз султонларининг ҳалокатидан сўнг улар Миср, Сурия, Ироқ, Кичик Осиё ҳукмдорларининг хизматларига кирганлар. Уларнинг авлодлари бугунги кунда Мисрда, Сурияда, Ироқда, Туркияда ва Яқин Шарқнинг бошқа мамлакатларида яшамоқдалар. Ўша давлатларда уларнинг алоҳида қишлоқлари мавжуд бўлиб, бугунги кунда ҳам улар Хоразм номи билан аталади. Хорижда мусофирликда яшаётган ана шу юртдошларимиз билан яқиндан алоқа ўрнатишни йўлга қўйиш ҳам муҳимдир.

ТАҲРИРИЯТДАН: Ватанга муҳаббат, эл-юртга садоқат бола бешикда ётганида она алласидан бошланади. Момолар ва боболарнинг оқшом пайтларидаги ватанпарварлик, мардлик, олижаноблик сингари ғоялар билан суғорилган эртаклари болаларининг қалбида эзгу орзу уйғотади, ўша эртак қаҳрамонлари сингари бўлишга отлантиради. Ўзи туғилиб ўсаётган ер тарихи, олиму-фозиллари, қаҳрамонлари тўғрисидаги ҳикоялар, кўргазмали ашёларнинг таъсир кучи эса беқиёсдир. Бу борада таниқли алломаларимизнинг фикр-мулоҳазаларини қўллаб-қувватлаш керак. Эндиликда мустақил давлатимизнинг соғлом, ҳақиқий ватанпарвар, эл ва меҳнатсевар авлодини тарбиялашни ўз маҳалласи, тумани, вилоятининг ҳақиқий тарихидан сабоқ беришдан бошлаш мақсадга мувофиқ. Бунга сиз нима дейсиз, ҳурматли муштарийларимиз!

Долзарб мавзу

ВАТАН ТАРИХИ

(Боши 1-бетда)

ўтказган суҳбат-маърузалари тўғрисида тўхталар экан, бунда немис биродарларнинг жумҳуриятимиз тарихи, маданиятига катта ҳурмат ва қизиқиш билан қарашларига қойил қолганлигини алоҳида таъкидлаб ўтди. Унинг эътирофича, немис зиёлилари бу борада шу қадар синчковлик, қизиқсиниш билан саволлар беришарканки, агар ўз тарихидан, унинг маънавий қадриятларидан яхши хабардор бўлмаган киши кутилмаганда ноқулай аҳволга тушиб қолиши ҳеч гап эмас экан. Бу хилдаги мисоллар яна бир бор ёш мустақил жумҳуриятимизнинг дунё жамоатчилиги томонидан қизғин қўллаб-қувватланаётгандан, унинг жаҳон цивилизацияси хазинасига қўшган буюк ҳиссаси кенг эътироф этилаётганидан ёрқин далолат беради.

Бироқ, шу нарсани ачиниш ва афсусланиш билан тан олишга тўғри келадики, ҳали ҳозиргача қадар ҳам Ватанимизнинг кўп минг асрлик бой тарихини олий мактаб масканида фахрий фан сифатида ўқитиш жараёнига қарши турган, бунга турли йўллар, ҳар хил баҳоналар билан тўсқинлик қилишга уринаётган айрим кимсалар орамизда йўқ эмас. Минг таассуфки, бундайлар ўзбек зиёлилари сафида ҳам топилади. Уларнинг кўпи юқори илмий даража ва унвонлар соҳиблари бўлиб, кўпдан буён олийгоҳларда «тер тўкиб», «меҳр кўрини» ёшларга бағишлаб, уларни «ватанпарварлик», «гуманизм» ва «умумбашарий қадриятлар» руҳида тарбиялаб келадилар. Энди эса бундай кимсалар буқаламон сингари қиёфаларини турли тусда ўзгартириб, «замон сенга боқмаса, сен замонга боқ»қабилида иш тутиб, ўз иссиқ ўринларидан ажраб қолмаслик илинжида не машаққатлар эвазига халқимиз ўғил-қизлари нигоҳида янгидан юз очаётган она тарихимиз жамолини хиралаштириш, уни кўзимиздан йироқлаштириш ёҳуд жуда бўлмаса уни ўнинчи тоифадаги фан ҳолига туширишга ҳам ҳозиру нозирдирлар. Баъзан айрим олийгоҳларнинг анжуман йиғилишлари минбардан баъзи мутасадди кимсалар ёҳуд бошқа ихтисос соҳаларига мансуб илмий унвонли, мартабали шахслар томонидан ижтимоий фанлар, шу жумладан, Ўзбекистон тарихи фанини мазкур даргоҳда ўқитилиши жараёнига эътиборсизлик, лоқайдлик ёҳуд ўта паст назар билан, «панжа остидан» қараш оҳанглари эшитилиб қолади. Ҳатто бундай ўзига бино қўйган, босиб турган қадамидан нарини кўрмайдиган, ҳар бир нарса, ҳодисани фақат ўз аршини, қаричи билан ўлчайдиган калон димоғ сиймоларга қўйиб берсангиз, умуман она-Ватан тарихини фан сифатида олийгоҳлар ўқув дастуридан бутунлай чиқариб ташласалар!

Бироқ бахтимизга, бундайлар бармоқ билан санарли, боз устига уларнинг калтабинларча фикр юритиш нуқтаи назарига ғов солувчи соғлом, бақувват кучлар ҳар бир олий ўқув юртида, унинг раҳбарий бўғинларида етарлича топилади, албатта.

Кези келганда яна шу нарсани афсусланиш билан тилга олишга тўғри келадики, айрим ижтимоиётчи, тарихчи (бунда асосан сиёсий тарих мутасаддиларини кўзда тутяпмиз) олимлар гуруҳи ўртасида ҳам олий таълим тизимида Ўзбекистон тарихи фанининг ўрнини белгилаш, уни ўқитиш масалалари хусусида нотўғри, чалкаш, ҳатто ғаразли фикрлар айтилаётганлиги сир эмас. Масалан, анча вақтдан буён Ўзбекистоннинг сиёсий тарихини яратиш, унинг предмети объекти қилиб XIX асрнинг иккинчи ярмидан, яъни чор Россиясининг Туркистон ҳудудларини босиб олиш жараёнидан кейинги бир ярим асрлик даврини белгилаш ҳақида бир гуруҳ олимлар «бош қотириб» келмоқдалар. Бу хусусда даврий матбуот саҳифаларида ҳар хил фикр-мулоҳазалар ҳам айтилди. Бизнинг мазкур масаладаги мухтасар нуқтаи назаримиз шундан иборатки, неча минг асрлик Ватанимиз тарихининг бир бўлагини ажратиб олиб, унга сиёсий тус бериш ёҳуд унинг ижтимоий, сиёсий, маданий, ҳуқуқий ва яна қанақа жиҳатларини айрим-айрим тарзда ўрганиш ҳеч бир мантиққа тўғри келмайдиган ишдир. Биз бундай қарашлар билан ҳеч қачон келиша олмаймиз. Зеро, Ватан тарихи ўзининг бутун мураккаблиги, кўп қирралиги ва кенг қамровлиги ҳолида, яхлит тарзда ўқитилиши, ўрганилиши керак ва лозим.

Яна бир тоифа сиёсий тарих фани олимлари «жаҳон сиёсий тарихи» деган янги фан яратиш ҳамда уни олийгоҳлар дастурига киритиш ҳаракатига тушиб қолганлар. Улар олий мактабда ҳам ўзлари режалаштираётган «жаҳон сиёсий тарихи» предметини ўқитишга асосий эътибор бериш керак, «Ўзбекистон тарихи»ни эса ўрта умумтаълим мактабларида ўқитса ҳам бўлаверади, деган асоссиз даъво, талабни илгари сурмоқдалар. Бу хусусда олимларимиздан бири томонидан «Голос Узбекистана» рўзномасининг шу йилги март ойи сонларидан бирида жимжимадор тарзда шипшитиб ўтилди ҳам. Бундай тор фикр юритувчилар билан баҳслашишга ҳожат ҳам бўлмаса керак, деб ўйлаймиз.

Аммо, бир нарсани унутмаслик керакки, жаҳон сиёсий тарихини фан сифатида олийгоҳда ўқитиш, шу асосда бошқа мамлакатларнинг сиёсий ҳаёти, маданияти, маънавияти, уларнинг урф-одатлари ва бошқа жиҳатларини ўрганиш қанчалик зарур бўлмасин, айни замонда ўз она тарихимизни, ўтмиш қадриятларимиз, маънавий бисотларимизни ўрганиш биз учун бундан ҳам муҳимроқдир. Ахир қарийб бир ярим аср давом этган чор мустамлакачилиги, ундан сўнг эса қизил коммунистик салтанат ҳукмронлиги даврида ғарибланган, топталган, унутилаётган ҳамда кўп жиҳатдан бузиб, сохталаштириб талқин этиб келинган жабрдийда Ватанимиз тарихини том маънода юзага чиқариш, унинг заъфарон саҳифаларини ҳар хил «оқ» ва «қора» доғлардан тозалаб, тарихий ҳақиқатни тиклаш, айниқса ёшларимизни бутун чоралар билан чин ватанпарварлик, юртпарварлик руҳида тарбиялашдан ҳам хайрлироқ ва улуғроқ хизмат бормикан мустақил Ўзбекистонимизнинг бугуни ва истиқлоли учун!

Дейдиларки, Ватан, бу остонадан, ҳар бир гўшадан, инсоннинг киндик қони тўкилган хонадон тупроғидан бошланади. Шу боис инсон ўзи илк бор нафас олган, улғайиб вояга етган заминга меҳр-садоқатда бўлиши, унинг ҳар бир ҳовуч муқаддас тупроғини кўзига тўтиё тутиши, унга нисбатан бир умр фарзандлик ҳисси билан яшаши унинг учун ҳам фарз, ҳам қарздир.

Бинобарин, ўз туққан онасининг ҳурматини, иззат-икромини ўрнига қўя олмаган, ўз беминнат хизмати, саъй-ҳаракати билан унинг ризолиги, раҳматини қозонолмаган ноқобил фарзанднинг бошқа бировнинг оғирини енгил қилишини, унга меҳр-мурувват кўрсатишини тасаввур этиш қийин.

Бас, шундай экан, биз ўз она тарихимизни ўқитиш билан боғлиқ бўлган таълим-тарбия жараёнига ҳам, дунё халқларининг тарихи, маданияти, сиёсий ҳаётидан баҳс юритувчи фан (агар шундай фан ҳақиқатда бор бўлса) муаммоларига ҳам юқоридаги оддий ҳақиқат мантиғидан келиб чиққан ҳолда ёндашсак айни муддао бўлар.

Хуллас, маълум маънода жумҳуриятимизнинг мустақил, озод давлат сифатида бўй ростлаши билан бир вақтда қайтадан туғилиб, янгидан нафас олаётган унинг кўҳна ва айни чоғда навқирон тарихи фани теварагида илмий жамоатчилик вакиллари томонидан мана шунақа баҳс-тортишувлар, турли-туман мунозаралар шамоли эсиб турибди. Бу янгидан чинакам фан сифатида шаклланаётган, ўз ўрнини топаётган Ватанимиз тарихи учун табиий бир ҳол, албатта.

Ҳали мустақил, ҳур Ўзбекистоннинг холис, адолатли тарзда, чуқур тарихий ҳақиқатга асосланган, том-том жилдларга ярашиқли ёзилажак янги тарихи учун бу ўтиш жараёнидаги муайян қийинчиликлар, зиддиятли, қарама-қарши қутбли нуқтаи назарлар, қарашларнинг бўлиб туриши шубҳасиз.

Дарҳақиқат, суюкли Ватанимизнинг битилажак кўп жилдли мукаммал тарихи учун бисот — материаллар ҳадсиз-ҳисобсиз.

Ҳанузгача нигоҳимизга тушмаган, кўзларимиздан яширинган она тарихимизнинг кўплаб дуру-инжулари турли сабаблар, сиру-синоатлар орқасида, фалак кажрафтори тақозоси билан турли томонларга сочилиб кетган. Улар нафақат ўзимизнинг жавоҳирлар сандиғимизда ёҳуд мутасадди илмий-тадқиқот институтларимиз китоб фондларида, музейларимиз экспонатлари орасида, балки шу билан бирга Москва, Петербург, Лондон, Париж, Истамбул, Анқара, Теҳрону, Қобул, Деҳлию Ҳайдаробод сингари хорижий мамлакатлар шаҳарларининг миллий музейлари, кутубхоналари фондларида ҳам сақланиб, ўз эгаларини, ҳаққоний тадқиқотчиларини кутиб ётибди.

Бу қадар улкан кўламдаги нодир тарихий, миллий бойликларимизни мисқоллаб тўплаш, қидириб топиш, ўрганиш, уларни донишманд халқимизнинг маънавий хазинасига айлантириш, ўйлаймизки, жонажон Ўзбекистонимиз мустақиллиги ва истиқлолини мустаҳкамлаш йўлидаги саъй-ҳаракатларимизнинг ажралмас, таркибий қисми бўлмоғи керак. Бу эса, шак-шубҳасиз, олий ўқув юртлари профессор-ўқитувчилари зиммасига ҳам катта масъулият, шарафли вазифа юклайди. Улар Ватан тарихининг долзарб масалалари ва муаммоларининг ечимини топишда фаол ҳаракатда бўлишлари билан ҳамоҳанг ҳолда истиқлолимиз ниҳоллари бўлган навқирон авлодни ҳар томонлама камол топган, Ватанга муносиб кишилар қилиб тарбиялашга ҳам даъват этилгандирлар.

Назар ҲАКИМОВ,
Тошкент Давлат иқтисодиёт университети Ўзбекистон тарихи ва маданияти кафедраси мудири, профессор.
Муҳаммаджон СОДИҚОВ.
кафедра доценти.

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

● **АМЕРИКА** Қўшма Штатлари конгресси аъзоларининг бир гуруҳи Қорақалпоғистонни бориб кўришди. Уларнинг ташрифидан мақсад оролбўйидаги экология вазияти билан танишишдир.

● **ТОЖИКИСТОН** ва Беларусь республикалари ўртасида имзоланган шартномага асосан яқин кунларда кўплаб қўшма корхоналар вужудга келади. Исфара шаҳрида томат пастаси, Мўминобод, Гарм, Файзобод, Панжикент туманларида мева ва сабзавот шарбатлари ишлаб чиқарадиган корхоналар, Ғозималик, Данғара туманларида эса вино заводлари қуришга ҳозирлик кўрилмоқда.

● **ЯКШАНБА** куни Мўғулистонда Президент сайлови бўлиб ўтди. Дастлабки маълумотларга қараганда, ҳозирги давлат бошлиғи П. Очербат ғалаба қозонган. Унинг номзодини икки сиёсий куч — миллий-демократик ва социал-демократик партиялар блоки кўрсатган эди.

Мўғулистон Халқ инқилобий партиясининг номзоди, шу партиянинг марказий нашри бўлмиш «Унэн» газетасининг бош муҳаррири Тудэв П. Очербатга муқобил номзод сифатида овозга қўйилди.

● **БМТ** Хавфсизлик кенгаши шу ташкилотнинг Сомалидаги ходимларига қилинган қуролли ҳужумни қоралади ҳамда покистонлик 22 нафар ҳарбий хизматчининг ҳалокатида айбдор бўлган кишиларни қамоққа олиб, судга беришга қарор қилди.

● **ПОЛЬША** Президенти Лех Валенса Сейм (парламент)ни тарқатиб юбориш ҳақида фармон чиқарди. Эндиликда «қарорлар қабул қилиш вақти тугади, ҳозир ўзларига қулай лавозимларни эгаллаш учун курашувчи ички сиёсий жанг усталари эмас, балки полякларнинг ҳаётини яхшилашга интилувчи заҳматкашлар керак», — деди у якшанба куни кечқурун журналистларга.

● **ЖАНУБИЙ** Африка африкаликлар Миллий Конгрессининг раҳбари Нельсон Мандела мамлакатда биринчи эркин сайлов ўтказилиши биланоқ Президент Клинтонга мурожаат этиб, кенг миқёсли ёрдам сўрамоқчи эканини айтди. У «Тайм» журналининг мухбири билан суҳбатда, жумладан, 40 йил мобайнида апартеид етказган зарар иккинчи жаҳон урушида Европага етказилган зарарга тенг эканини айтди.

● **ХИТОЙДАГИ** давлат корхоналарининг ярмидан кўпроғи зарар кўрмоқда. Гонконгда чиқадиган «Минбао» газетасининг ХХР Давлат Кенгашидан олинган маълумотга асосланиб хабар қилишича, давлатга қарашли 8.07 миллионтага яқин корхоналарнинг камомадини қоплаш учун ҳукумат уларга 100 миллиард юан миқдорида дотация бермоқда.

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

Ибратли тадбирлар

БОҒДА БЎЛГАН ТЎЙ

Саидилҳом ака ош берди. Пойтахтдаги Боғи эрам маданият ва истироҳат боғида Ўзбекистон радио қўмитаси билан Жиззах вилоятининг Дўстлик туманидаги дон комбинати ҳамкорликда бир гуруҳ етим болаларнинг хатна тўйини ўтказди.

Фаррух, Темур, Раҳматжон, Равшан, Сардор, Эрик, Зафар, Ҳасан, Баҳтиёрлар энди ўкинишмайди. Уларнинг бахтларига сахийқалб кишилар бор экан. Етимларни ҳаёт уммонига ташлаб қўйишмади. 9 нафар етимнинг кўкси тоғ каби кўтарилди. Балки, улар ҳали етимлик нималигини билмас, лекин бир кун келиб тадбирни уюштирганлардан миннатдор бўлишига шубҳа йўқ.

— 15 йилдан буён Юнусобод туманидаги болалар уйида ишлайман, — дейди тарбиячи Мамлакат Солиҳова. — Лекин бунчалик меҳрибон кишиларни ҳали учратмагандим. Улардан бир умр миннатдормиз.

Саидилҳом ака Саидраҳмонов Дўстлик туманидаги дон комбинати раҳбари. Ўша куни у тўйбоши бўлди.

— Жамоамизнинг муҳандис-техник ходимлари 700 минг сўмга яқин пулни ҳайрия қилишди, — деди у биз билан суҳбатда. — Биз бу маблағни хатна тўйига сарф қилишга қарор қилдик. Болаларнинг ҳар бири номига жамғарма банкида алоҳида дафтарча очамиз. Ҳозирча тарбияланувчиларга 5 минг сўмдан бердик. Аммо шу билан ишимиз тугамайди. Келгусида ҳам болаларни йўқлаб турамиз.

Тадбирга қатнашган ҳар бир киши етимларнинг кўнглини олгиси келади. Республика «Маҳалла» жамғармаси болаларга бошдан оёқ сарпо қиладиган бўлди. Республика Қизил Яримой жамияти эса кичкинтойнинг ҳар бирига 1 минг сўмдан улашди. Жажжи болакайларнинг севимли ойномаси «Гунча» ҳам байрамга қуруқ келмади: болаларга ўйинчоқлар совға қилишди.

Хатна тўйи кун бўйи давом этди. Байрамнинг байрамдек ўтишида Мирзо Улуғбек тумани Маданият уйи ҳаваскорлари болалар ансамблари астойдил хизмат қилишди.

СУРАТЛАРДА: хатна тўйидан лавҳалар.

Матн ва сурат муаллифи
Муҳаммад АМИН.

Рўзғорга мадор

● **МОҒОРЛАГАН** бочкани, бирор идишни тозаламоқ учун 100—200 грамм ишқор ёки кир ювиш содасини иссиқ сувда эритиб, сўнг бочкага қуйинг ва яхшилаб ювинг. Кейин обдон буғласангиз бас.

● **ПОЛНИНГ** тешикларига битум эритиб қуйгандан сўнг бўясангиз, сифатли чиқади.

● **МАЪЛУМКИ**, ваннахонадаги тошойналар тезда ишдан чиқади, шундай бўлмаслиги учун тошойнанинг орқа томонига ва ёнларига лейкопластир ёпиштириб қўйинг.

● **ОЙНА** ялтираб туришини истасангиз, сутда намланган латта билан артинг.

● **ЯЛТИРОҚ** ёғоч мебеллар сиртидаги доғни туз ва ўсимлик ёғи аралашмаси билан кетказиш мумкин, яъни аралашма билан доғли жойни ҳўллаб, ярим соатдан сўнг қуруқ, юмшоқ латта билан артиб ташлайсиз.

● **АГАР** пиширилган пирогингиз товага ёпишиб қолган бўлса, уни ҳам бус-бутун олишнинг иложи бор. Бунинг учун товани ҳўл латтанинг устига бир неча дақиқа қўйинг, шунда пирогни олиш осон кечади.

● **ҚУРИТИЛГАН** мева ёки сабзавот узоқ турсин десангиз, юпқа ва юмшоқ қоғоз халтага сўндирилмаган оҳакдан солиб, қоқилар турган идишга солиб қўйинг. Шунда оҳак ҳаводаги намни сўриб, қоқини яхши сақлайди.

ТУРКИСТОН ТИЖОРАТ МАРКАЗИ

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг Алишер Навоий номидаги **РЕСПУБЛИКА НАФИС САНЪАТ МАКТАБИ**

1993—94 ўқув йили учун
иқтидорли ўқувчиларни 9-синфга ўқишга

ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Мактабда 4 йўналишдаги бўлимлар бор.

БЎЛИМЛАР:
— ЎЗБЕК ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ
— САНЪАТШУНОСЛИК
— ТАРИХ
— ЎЗБЕК ВА ИНГЛИЗ ТИЛИ

Барча йўналишда ўқувчиларга инглиз ва шарқ халқлари тилларидан чуқур ўргатилади. Иқтидорли ўқувчиларни қабул қилиш тест синовлари ва мутахассислик бўйича суҳбат асосида ўтказилади.

Қабул имтиҳонлари 15 июлдан 23 августгача мактаб биносида ўтказилади.

РЕСПУБЛИКА ФАН ОЛИМПИАДАСИНИНГ ШУ ЙИЛГИ ҚАТНАШЧИЛАРИ ИМТИҲОНСИЗ ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИЛАР.

Кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар:
1. Ота-онанинг директор номига аризаси.
2. Туғилганлик ҳақидаги гувоҳномадан кўчирма.
3. Тиббиёт варақаси (форма-26), Ф-63.
4. 1—8 синфлар табели.
5. 3×4 ҳажмдаги 4 та фотосурат.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700135, Тошкент, Чилонзор, метронинг «Чилонзор» бекати, «Ц» квартали.
Телефонлар: (8-3712) 76-59-50, 76-37-23.
ХТВ: (8-3712) 36-10-88.

Ота—ўғил профессорлар

Матёқуб ҚУШЖОНОВ

Мурғак бола кўзини очиб биринчи гал она жамолини кўради. Икки кўзнинг меҳридан биринчи муҳаббат бошланади. Кўз нури дўстни душмандан фарқ қилади. Кўз шоирлар учун асосий манбалардан бири бўлиши ҳам бежиз эмас. Бола шўхлик қилиб бирор ишкал топса, она кўзинг омонми, дейди.

Аммо табиат инъом этган бу катта бойликни доим ҳам асрай бермаймиз, гўё у бизга бир умрга берилган-у, абадий хизмат қилади. Камина ҳам то кейинги йилларгача бу табиат инъомини узлуксиз бир ҳолда хизматда турадиган бир аъзо деб тушунган. Токи... Шу маънода кўз шифокорлари ҳам мен учун иккинчи, учинчи даражали мутахассислар бўлиб кўринади. Энди-чи? Яхшиси бошимдан ўтган баъзи воқеаларни мухтасар равишда ҳикоя қилиб бера қолай.

* * *

1990 йилнинг куз ойлари эди. Тошкент шифохоналаридан бирига даволаниш учун келганман.

Мен келиб тушган хона икки кишилик бўлиб, шеригим ёши 70 лардан ошган қария эди. У анча вақтдан бери шу ерда даволанар экан. Кўзлари оқ дока билан ихчам ўралган. Шу сабабдан у бошда менинг бу ерга келиб, эндигина бўшаган жойга ўрнашиб олганимни сезмади. Ўрнимдан туриб бирор зарурият юзасидан у ёқ бу ёққа юрганимда, ҳамшира, ҳамширахон деб овоз берарди. Дарров жавоб бўлавермагач, савол оҳангида доктор, деб овоз чиқарди. Мен қарияни қийнамаслик учун ўзимни таништирдим.

Бир неча кун ичида қария билан яқиндан танишиб олдим. У Улуғ Ватан урушининг қатнашчиси экан,

— Ота-ўғил профессорлар, — шуларга раҳмат, ҳунарларидан барака топишсин, кўп савоб ишларни қилишади!» деб қўлларини ҳович қилиб юзига тортиб қўйишни ҳам унутмасди.

Ота-ўғил профессорлар ким эканлигини ўзим яхши билмасам ҳам пайт пойлаб ундан гап кимлар ҳақида кетаётганини сўраб қолдим.

— Ие, шуни ҳам билмайсизми? Ота-ўғил Комиловлар-да, катта Комилов, кичик Комилов ҳам дейишади. Уларни ҳамма билади, машҳур одамлар. Бора-бора улар ҳақида билган, эшитган гапларини қарияларга хос такрорлар билан айтадиган бўлди.

Шу орада ўзининг икки йил давомида мутлақо кўрмай қолгани, табиблар излаб қанчадан-қанча ўтдорилар истеъмол қилгани, дами ўткир фолбину дуохонларга ўқитганини гапирди. Ниҳоят навбатлар кутиб, кўп тайёргарликлардан кейин операция қилингани, кичик Комилов қўли енгил экани хусусида гапирди.

— Тўғрисини айтсам операция олдидан жуда қўрқдим. Бироқ икки кўзим ҳам кўрмагандан кейин бундан баттари бўлмасак керак, дедим-да, ҳамшира ёрдамида жарроҳхонага дадил кириб боравердим. Буни энди айтишга осон, аммо кўнглимнинг бир чеккасида кўзимга тиғ тегишини ўйлардим. Ўйлардиму, даҳшатга тушардим. Юрагим қинидан чиқиб кетаётгандек тез урарди, — дерди қария.

Мен профессор Комиловни ҳали шахсан танимас эдим. Фақат ўта жиддий одам эмиш, ҳар ким билан ҳам гаплашавермасмиш, руҳи суйган кишилар билангина дарров апоқ-чапоқ бўлиб кетаверармиш, деб эшитганим бор эди. Биринчи гал у киши билан «Тошкент оқшоми» рўзномасининг муҳарририяти қошида ташкил қилинган кенгаш мажлисида учрашиб қолган эдим.

Кенгашда қатнашувчиларнинг барчаси менга таниш одамлар — шоир, ёзувчи, олим ва журналистлар эди. Улар орасида жуссаси унча йирик бўлмаган, бўлаётган гапларга кўп ҳам аралашавермай ўзини тортиброқ ўтирган қорапаранг одамга кўзим тушди. Мийиғида бироз табассум белгилари ўйнаб турган бўлса ҳам у ўта жиддий одам кўринарди, нигоҳларини очгандек кўпроқ бир томонга — гапирган одам томонга назар ташлаб хотиржам ўтирарди. Бошқалар гапирганларида баъзан унга, нима дер экан, дегандек у одамга қараб-қараб олишарди.

Кенгаш тамом бўлди. Қаердандир пайдо бўлиб қолган фотограф ҳаммамизни расмга олди. Кенгашчилар бирин-кетин тарқалишди. Орқароқда қолиб мен рўзнома собиқ муҳаррири — Шароф Убайдуллаевдан орамизда нотаниш бўлган бу одамнинг кимлигини сўрадим.

— Билмайсизми, Муҳаммаджон Комилов-ку, биласиз деб мен у кишини сизга таништирмабман, ҳамма билади у кишини, — деб бироз изза еган ва менга ҳам изза бергандек бўлди. Кўпдан буён Муҳаммаджон Комилов номини эшитиб юрардим: «Машҳур кўз доктори, Тошкентда ўзи яккаю-ягона, бутун бир клиникани бошқаради, ўзи ўта жиддий одаммиш, ундай-бундай одам унинг олдига боравермасмиш, ҳоказо ва ҳоказолар...

Бу гал мен унинг қай даражада мутахассис экани билан ишим бўлмадию, ўта жиддий одам деганларига ишонч ҳосил қилгандек бўлиб муҳарририятдан чиқиб кетдим. Кўз доктори ҳақида фикр эшитиш мен учун ўз ишини қойиллатиб қўядиган геолог ё математик олим ҳақида бирор маълумот эшитгандек гап эди. Худо берган аъзоларимдан биронтаси шикастланиши мумкин бўлса ҳам, бирор кун кўздан шикоят қилишим ҳеч хаёлимдан ўтмаган эди. Мана энди хона ичида столгача бориш учун қўлларини олд томон чўзиб сармаланиб қадамини майда ва оҳиста санаб босаётган, баъзан етдим деганда стол устидаги бирор идишни шарақлатиб тушириб юборадиган қария билан палатада ётибман ва ундан Комиловлар таърифини эшитяпман...

1982 йилнинг ёз ойлари. Шаҳар партия комитетининг бошимга солган дардисарларини эшитиб қирғизистонлик дўстларим мени Қўчқор тоғларига саёҳатга таклиф қилишди. Мен бордим. Биз борган жой икки тоғ орасидаги кенг яйлов экан, икки томонда бошига оқ телпак кийиб олган забардаст йигитлардек икки қоя қад кўтариб турар эди. Тоғ ҳавоси менга янгича куч бағишлагандек бўлди. Сурув-сурув юрган қўйларни кўриб болалигимда қўй боққан чоғларимни эсладим. Бир ўзим чўққи этакларига тирмашиб кетдим. Ёшлигим эсимга тушиб тиззадан ошадиган ўт-ўлан устига чалқанча ётиб олдим. Мақсадим болалик чоғларимдагидек кундуз куни ётиб юлдузларни кўриш эди. Афсус юлдузлар кўринавермади, унинг ўрнига кўзим нури узоқ-узоқларга бориб оловланар, юмсам олов тарқалгандек бўлар, очиб маълум бир нуқтага қарасам нуқтада оловсимон манзара пайдо бўлиб ҳар томонга тарқалгандек кўринарди. Ажабландим. Рўпарамдаги қорли чўққига назар ташладим. Чўққи ҳам ўз бўлишича кўринмагандек бўлди. Чап кўзимни беркитиб чўққига қарадим. Не кўз билан кўрайки, чўққининг бир томони кемтик, нигоҳимни ўзгартдим, қарасам чўққининг кемтик томони тўлдида иккинчи томони кемтиклашди. Узоқ-узоқ уфқда кезиб юрган оқ булут парчасига кўз ташладим. Назаримда булут парчасининг гоҳ у томони, гоҳ бу томони кемтилар, туянинг қўш ҳуркачига ўхшаб иккига бўлиниб кетарди. Беихтиёр, чўнтагимга қўл солган эдим, қандайдир рўзнома парчаси қўлимга илинди. Уни олиб қарадим. Сатр ҳарфлари тажрибасиз ҳарф терувчининг ишига ўхшаб бири паст, иккинчиси баланд бўлиб кўринди. Ажабландим. Бироқ сир нимада эканини англай олмадим, нохуш ҳолатда бизга атаб қурилган ўтов томон йўл олдим. Кундуз куни юлдуз санаш хаёлимдан ҳам кўтарилиб кетган эди. Сиримни дўстларимга ошкор қилмадим. Тезлик билан Тошкенга қайтиб шифохонага мурожаат қилдим. Дарҳол мени профессорга кўрсатишга қарор қилишди. Профессор Комилов кўради, дейишди. У эшикдан кирибоқ менга назар ташлади.

— Ие, бизнинг муҳарририят советининг раиси-ку, бу киши, — деб кабинетдаги доктору ҳамшираларга бир-бир боқиб мени улар билан таништирди. Асосий мақсад қолиб кетиб суҳбат қизиб кетди, кўпдан бери кўришолмаган дўстлар энди учрашгандек эди. Мен ўнғайсизландим. Комилов ўта жиддий одам, ҳар ким ҳам у одам билан яқинлашаолмайди, деган тушунча билан бу суҳбат орасида катта фарқ бор эди. Суҳбат шундай самимий йўсинда борар эдики, гўё бу билан Комилов кўзингизга ҳеч нима бўлгани йўқ демоқчидек кўринар эди, менга.

Бироз вақт ўтгач, асл мақсад эсга тушиб қолгандек тиббиёт асбоблари ишга тушди. Аввало, оддий, ўртасида уйдим кўзгу, кейин кўп карра йириклаштириб кўрсатадиган электрик станок сифат қурилма... Кўрик тамом бўлди. Профессорнинг лабларидан табассум аримаган бўлса ҳам унинг ҳатти-ҳаракатларида, хусусан бироз сўниққан нигоҳида қандайдир ташвиш пайдо бўлди. Кабинетдагиларни бир қатор кўздан ўтказди-да, менга қараб яна табассумини тиклади.

— Ҳеч нима эмас, ўтиб кетади, — деди.

Ўтиб кетади, деган сўзлар менинг ташвишимни орттирди. Бу ерга келишдан олдин дўстим профессор Шобот Хўжаев билан қўнғироқлашганимизда, кўз — ожиз аъзо, у билан ҳазиллашиб бўлмайди, бепарво бўлманг, деган гаплари миямда айланиб қолди. Наҳотки нарсаларни кемтик ва нотекис кўришим шу даражада хатарли бўлса, ўйлар эдим мен.

Кабинет жим эди. Мени профессорга тайёрлаган шифокорларнинг кўзлари профессорга тақалган. У ҳиёл қисиқ, аммо ўткир кўзларини мендан олди-да:

— Стационарга, тез, иложи бўлса шу бугун, — деди-да телефон аппарати томон қўл чўзди, бироқ нимагадир қандай тез узатган бўлса, шундай тезлик билан қайтиб олди. Бу ҳаракатни профессор ниманидир мендан яшираётганининг аломати, деб тушундим. У ходимларига қараб:

— Тушундингларми, тез, — деди. Докторлар худди сафда турган солдатлардек тушундик, тушундик, деб жавоб қилишди. Уларнинг кўзларида ҳам қандайдир ноаниқ ташвиш туйғулари с[...]илиб турар эди. Улардан баъзилари шиддат билан кабинетдан чиқиб кетишди.

Бу ҳаракатни ҳам мен ўзимча тушундим. Уларни бошқа кабинетдан туриб шифохона билан гаплашадиган ҳисобладим.

Профессор ташвишланганимни сезиб мени тинчитмоқчи бўлди шекилли, майин ва дўстона оҳангда ишхонангиз, бола-чақангиз тинчми, деб сўраб қолди. Мен буни ҳаётингизда бирор фалокат рўй бермадими, деган маънода тушундим. Бир зумда раҳбарлигимдаги институтда ярим йилдан кўпроқ ишлаган забардаст «ҳамкасаба»ларимдан иборат комиссия аъзолари билан олишувлар, асосан инженерлардан иборат шаҳар партия комитети бюросида дабдабали муҳокама, институт жамоаси жадидизмни оқлаш ашаддий миллатчи шоир Чўлпон, ёзувчи Фитратларни тадқиқ ва ташвиқ қилиш билан банд бўлган, деган айбномалар, матбуот саҳифаларию, жумҳурият миқёсидаги йиғинларда партиявийлик ақидаларига амал қилмаганим, синфий ҳушёрликни бой бериб қўйганим ҳақидаги ур-сурлар бирин-кетин хаёлимдан ўта бошлаган эди. Хаёл суриб профессор саволини жавобсиз қолдираётганимни англадим-да, ялт этиб унга қарадим.

— Йўқ, ҳаммаси жойида,—дедим. Дедиму, кўпчилик шифокорларда учрайдиган истеҳзоли табассум пайдо бўлганини сездим унинг юзларида. Бу гапларингизга ишонмайман, деган маъно бор эди бу майин табассумда.

— Ҳечқиси йўқ, даволаймиз, яхши бўлиб кетасиз,—деди у жиддийлашган оҳангди. Профессор менинг ташвишимни енгиллаштириш учун бўлса керак, яна кўришга бемор борми дегандек ҳамширага ишора қилди.

Профессор Комилов ҳар ҳафта келиб, ҳар кунги ҳолатни беркитилган кўз шифокорларидан сўраб маълумот олади, кейин доимий шифокорга ишонмагандек беморларни ўзи бир қатор кўздан кечиради. Баъзан шифокорга қараб, ҳайронман, дегандек лабларини буриб кифтини қисиб қўяди. Шундан биламанки, менинг кўзимда ижобий ўзгариш йўқ. Бироқ менга нигоҳ ташлаб лабларига табассум югуртади, кўзларида тушуниб олиш қийин бўлган қувонч ясагандек бўлади:

— Тузалиб кетасиз, режимни бузманг, — дейди-да касалхонага келгандан бери қанча мақола ёздингиз деб, шубҳали назар ташлайди менга. Мен эса ишсиз ўтиролмаслигимни яшириб ўзимни қўярга жой тополмайман, профессор эса даволанаётган пайтларимда эълон қилинган мақолаларимни эслайди. Мен ўнғайсизланаман.

— У ўқиганларингиз илгари ёзилган, деб қутилмоқчи бўламан. Муҳаммаджон ака ҳозиржавоб одам, гапимни тамом қилиб улгирмасимданоқ:

— Касалхонада ёзганларингиз кейин чиқадими? — деб менинг гапимни кесиб қўяқолади. Бундай пайтда Муҳаммаджон Комилов юз-кўзлари жиддийлашади, буни соғлиқ керак бўлса докторнинг айтганини қилиш керак-да, деяпти маъносида тушунаман албатта. Тушунаману, аммо, унга риоя қилишнинг иложини тополмаслигимни айтолмайман. Хўп, бўлади, энди ишни йиғиштираман, деб қўяқоламан.

Шикоят маъносида эмас, бор ҳақиқат сифатида ўқувчиларимга қуйидагиларни айтишни лозим кўраман: Муҳаммаджон Комилов мен учун кутилиши мумкин бўлганидан ҳам кўпроқ вақт сарф қилди. Ўзи бирор иккиланган пайтларда москвалик ҳамкасбларига жўнатди. Шу орада кўриш асари шикастланиши иккинчи кўзимга ҳам ўтди. Бироқ ўзим умидсизлансам ҳам Муҳаммаджон Комилов умидсизланмади. Чора кетидан чора излади, бир дори фойда бермаса, бошқасини синаб кўрди. Ўқиш, ёзишим бора-бора қийинлашди.

Шогирдларимнинг хизматларини ҳам алоҳида таъкидлашни истар эдим. Шогирдларим менга ўз кўз нурларини бағишлашади, қўлимдан қаламимни олиб ўзимдек қилиб юргизади, матнларни таҳрир қилишади. Бутун-бутун китоблар, баъзан жилд-жилд сайланмаларни магнитафон ленталарига ёзиб беришади. Ҳатто бутун-бутун тадқиқотларни овозимдан ёзиб олишиб, бошқа бировлари ёзилган матнни таҳрир қилиб беришади.

Бора-бора Муҳаммаджон Комилов ҳаракатлари, менга нисбатан ишончли муносабатлари натижа берди. Кунлардан бирида кўзларимни обдон текширувдан ўтказиб, қўллариудаги текширув ашёларини стол устига оҳиста қўйди ва атрофдаги шифокорларга бир-бир назар ташлаб чиқди-да, ўзига ярашиб тушадиган табассум билан мен томон ўгирилиб.

— Осон бўлмади, йўқотишлар ҳам бўлди, бироқ кўзим кўрмайди дейишга ҳаққингиз йўқ! Кўрасиз, кўриб турибсиз, бу кўзлар билан юзга кириш мумкин! Ўқиш, ёзишни ҳам мендан яшириб юрманг, ўқинг, ёзинг, бироқ оз-оз! — деди ва яна одати бўйича, нима дейсизлар, дегандек ҳамкасбларига бир-бир назар ташлади.

Баъзан кўрикдан ўтказгач ўзлари хурсанд бўлиб кетардилар-да, шифокорларга юзланиб:

— Бу одамга қаҳрамонлик унвони бериш керак, кўз нурини асрашда ўзларининг бизникидан кўра кўпроқ хизматлари бор, дерди. Бундай пайтларда мен фақат қирғинлардан омон чиққанимга эмас, балки Муҳаммаджон Комиловдек шифокорга дуч келганимга шукроналар айтардим.

Хўп замонларни бошимиздан кечирдик. Деҳқоннинг фарзанди деҳқон бўлса, балли, дедик. Ишчининг боласи завод-фабрикага бориб отасининг ўрнини босса яхши бўлибди, дедик. Бироқ зиёлининг фарзанди зиёли бўлиб, ота касбини эгалламоқчи бўлса эриш кўрдик. Бу ҳақда ёзилган аризаларни муҳокама қилдик, бундай оталарга изза бердик. Баъзан қаттиқ танбеҳ кўрсатдик.

Муҳаммаджон Комилов оиласидаги касб давомийлигини кўриб балли, дегим келади.

Хонадош қария айтмоқчи ота-бола профессорлардан кичиги Холбек Комилов фан доктори, профессор. Эндиликда отаси фахрийликка чиққандан кейин унинг ўрнини босиб кўз касалликлари клиникасининг бош профессори бўлиб отасининг ишини давом эттираяпти. Муҳаммаджон аканинг иккинчи фарзанди — Гулжамол фан номзоди сифатида ўша клиникада бош жарроҳлардан бири, бунинг нимаси ёмон?! Заргар фарзандлари заргар бўлиб чиқибди-да! Бу ҳақда аризавозлар ҳам кам бўлди дейсизми? Муҳаммаджон ака уларга чидам берди, тўғри қилди!

Тўғрисини айтсам ёш Холбек Комилов олдин менга отасига нисбатан нимжонроқ, характер жиҳатидан бўшроқ бўлиб кўринган эди. Бора-бора у ҳақда таассуротим ўзгара борди. Кўзни кўрганда унинг тубида қайси қон томир қаердан ўтган, қаерга бориб тугаган, уларнинг ранги қалай, шакли не ҳолда, эртага улар ўзларини қандай тутиши мумкин — ҳамма-ҳаммасини ёрдамчиларга айтиб ёздиради. Бу гапларга тўла тушунмаган бемор ҳам ўзининг энг нозик аъзоси бўлмиш кўзни унга бемалол ишонади ва азиз аъзосини унинг ихтиёрига топшириб қўяқолгиси келади. Бу ҳам маҳорат экан-да!

80-йилларнинг бошлари эди, мен бу ёш йигитнинг докторлик диссертациясини ҳимоя қилишда бевосита иштирок этган эдим. Москвадаги кўз касалликлари институтларидан бирига тегишли катта зал. Саҳнанинг ўртасида илмий совет аъзолари ўрин олишган. Саҳнанинг икки томонида икки минбар ўрнатилган бўлиб, бирида ўзини дадил тутиб ўтирган ҳимоячи, иккинчисида бирин-кетин сўзга чиққан оппонентлар. Бир минбардан эътирозу шубҳалар ёғилади, иккинчи минбардан уларга аниқ, дадил, ишонарли жавоблар қайтади. Тўғри, бу савол-жавобларнинг ҳаммаси ҳам менга тушунарли бўлавермас. Лекин гап менга ўхшаган нажот истаб юрганларга тегишли экани маълум эди. Мана энди у ота изини босиб бораётган профессор. Туя ўрнини кўшак босади деганларидек кейинги пайтларда катта Комилов юкининг асосий қисми кичик Комиловга ўтиши табиий ҳол бўлди. Ота ўғил профессорлар, бири тайёрлайди, иккинчиси жарроҳлик қилади, деган қариянинг сўзлари ҳам шунга тегишли эди.

Ҳаёт шундай эканки, узоқ вақтлар бирор дардингизга шерик бўлган шифокор ўз-ўзидан ака-ука ёки дўсту биродар бўлиб қолар экан. Касалингиз безовта қилмаса ҳам у одам билан суҳбат қуриб, ҳол-аҳвол сўрашиб қўйиш истаги туғилиб турар экан.

Шундай пайтлардан бирида Муҳаммаджон Комилов бошқараётган жумҳурият кўз касалликлари шифохонасига кириб бордим. Май ойларининг бошлари эди чамамда. Шифохонанинг кўкаламзорлашган ҳовлисини кўздан кечириш истаги туғилди менда. Ҳовлининг кўркам жойига ўрнатилган Улуғ Ватан уруши қатнашчиларининг расмлари илинган фахрий тахтага кўзим тушди. Расмларнинг ўртасига кўкраклари орден ва медаллар билан тўла Муҳаммаджон Комиловнинг расми илинган эди. Бугунги суҳбат албатта ўша мавзуда бўлар эканда, деган фикр хаёлимдан ўтди. Шундай бўлди ҳам.

Бошда гап унча қовишмади. Муҳаммаджон акани гапга солиш учун ўзимнинг бошимдан ўтган баъзи уруш саргузаштларидан гап очдим. Гап унинг кўнглида яшириниб ётган нозик нуқталарга тегди шекилли, суҳбат қизиди, гапга гап уланди.

— Э-э, нимасини айтасиз, нималарни кўрмади бу бош, эҳтимол у тошдан бўлганда ҳам бу кўргиликларга бардош беролмасди, одам боши тошдан қаттиқ деб шуни айтар эканлар-да.

Муҳаммаджон ака пиёлаларга чойни қуйди, ўзи ўрнидан туриб эшикни маҳкам ёпти. Биламан, секретарь кабинетга одам қўймаслик керак, деб тушунади, буни. Кейин креслога орқасини ташлаб қир-адирларга чиқиб узоқ-узоқларга назар ташлаётган одам қиёфасига кирди. Бир зум жим қолди. Худди уйқудан уйғонгандек нигоҳини менга қаратди.

(Давоми 4-бетда).

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР·ХАБАРЛАР·ҲОДИСАЛАР

ЎЗБЕКИСТОН: БАРҚАРОРЛИК ҚАДР-ҚИММАТИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

йўқ. «Мустақил Ўзбекистон: қатағонлар солномаси» (Новое русское слово, 12 май) мақоласининг муаллифлари Олег Орлов билан Александр Тавризовни газета «Мемориал» ҳуқуқни муҳофаза қилиш марказининг аъзолари» деб таништирган, лекин чамаси улар бу муаммолардан ташвишланаётгани йўқ. «Ҳокимият қатағонни республикада барқарорликни қандай қилиб бўлсада сақлаб қолиш зарурлиги билан оқламоқда, — дейишади улар очиқдан-очиқ истеҳзо билан. — Бунда ислом ақидапарастлиги асосий хавф деб кўрсатилмоқда». Эҳтимол Орлов ва Тавризов жанобларининг нуқтаи назаридан қараганда бир неча мухолифни қамоққа олиш ялпи фуқаролар уруши бошланишидан ҳам кенгроқ кўламли воқеадир. Улар инсон ҳуқуқлари учун, ҳар бир сиёсий гуруҳнинг очиқ ҳаракат қилиш ва ўз мақсадига эришиш ҳуқуқи учун кураш байроғи остида Президентга ҳужум қилмоқдалар. Бундай фаоллик натижасида вазият беқарор тус олса — нима бўлибди, бу унча муҳим эмас, дейишмоқда бизга. Ҳолбуки, ақидапарастларнинг тақдиди кучайиб бораётган шароитда бундай даъватлар ғоят вайрон қилувчи тус олиши мумкин. Анвар Садат Мисрда «мусулмон биродарлар» ташкилоти очиқ иш олиб боришига рухсат этиши биланоқ унга ўлим ҳукми чиқарилган эди. Яқингинада Тожикистон Президенти Набиев ҳам «бепоён демократия»ни бой бериб қўйди. Бунинг оқибатлари ҳаммага маълум. Хўш, шундан кейин Каримов ҳам ана шу йўлдан бориши керакми?

Орлов ва Тавризов жанобларининг юқорида парча келтирилган мақоласида ўтган йилнинг январида Тошкентда бўлиб ўтган тартибсизликларга катта жой ажратилган. Ўшанда тартибсизликлар ўзларининг моддий аҳволи қийинлигидан ранжиган талабалар норозилик юриши уюштириб, шаҳар марказп томон боришга аҳд қилишларидан бошланган эди. Талабалар ётоқхоналари даҳасига келтирилган милиция кучлари намойишчиларга зарба берди, икки киши ҳалок бўлди, «жуда кўп талабалар калтакланди ва қўлга олинди», деб ёзади мақола муаллифлари.

Аммо тилга олинган «намойиш» аввал бошданоқ тинч намойиш эмас эди. Тўхтовсиз кўпайиб бораётган оломон жунбуши ҳар дақиқа кучайиб, зўравонликка айланиш хавфи бор эди. Одамларнинг кўзи қонга тўлиб, ваҳшийлашиб кетган, ғалаён бошчилари тинчланиш ва тарқалиш тўғрисидаги даъватларга ҳақорат билан жавоб қайтаришар эди. Милиционерлар тошбўрон қилинди, бўш шиша идишлар отилди. Бунга жавобан ўқ овози эшитилди. Жунбушга келган оломон Ўзбекистон пойтахти кўчаларидан ўтишига йўл қўйилмади. 1970 йилдаги даҳшатли воқеалар тошкентликлар хотирасидан ўчмаган бўлса керак, ўшанда «Пахтакор» ўйингоҳида ҳаддидан ошган безорилар (асосан партия — бюрократик раҳбарларнинг ўғиллари) кўчаларда «ўзбекларга ўхшамаган» қизлар ва аёлларни оммавий равишда хўрлаган эдилар. Бу гал шунга ўхшаш воқеалар бўлмади. Бизнингча, Лос-Анжелес полицияси Тошкент милициясидан ўрганса арзийди. Ҳатто исроилликлар ҳам шундай қатъият билан ҳаракат қилсалар интифода билан жангда мағлуб бўлмас эдилар.

Ўзбекистон Президентининг рақиблари Ўзбекистондаги репрессиялар тўғрисида кўп гапирадилар, лекин шу вазиятнинг ўзига холис назар ташлайдиган бўлсак, бошқа собиқ Совет республикалари кўпчилигининг орасида Ўзбекистон қонунийлик ва осойишталикнинг воҳаси бўлиб қолганини кўрмаслик мумкин эмас. Ҳолбуки, бу республика яқин вақтларгача ашаддий ички тўқнашувлар майдони эди — мен месхитиларга машъум ҳужумни кўзда тутяпман. Аслида Ўзбекистон халқининг мутлақ кўпчилигининг бу ваҳшийликларга ҳеч қандай алоқаси йўқ. Қирғинбарот ўша вақтдаги ҳокимият идораларининг иштирокида (ёки тўғрироғи раҳбарлигида) олдиндан тайёрланган эди. Бир неча ҳафта давомида Фарғонага жиноий унсурлар тўпланди. Уларга озиқ-овқат ва бошпана, ҳаттo наркотик моддалар ва спиртли ичимликлар берилди. «Ташвиқотчилар» ҳам кам эмас эди. «Ўз-ўзидан юз берган» бу ҳаракатлар аниқ белгиланган муддатда бошланди. Ўша вақтда Ўзбекистон марказқўмининг биринчи котиби Рафиқ Нишонов бу ерда йўқ эди, у Москвада съездда эди. Хўш, бу ҳайрон қоларли даражада хабарсизликми ёки ўзининг бу ишга дахлсизлигини таъминлашга уринишмиди? Ҳар ҳолда сиёсий бюро унинг «хизматларини» тан олди, кўп вақт ўтмай у СССР Олий Кенгаши Миллатлар Кенгашининг раиси этиб тайинланди. Каримов даврида Ўзбекистонда бундай воқеаларининг асари ҳам йўқ.

Республика ҳукумати шу вақтга қадар мамлакатдаги тобора кучайиб бораётган миллатчи унсурларнинг популизмини пасайтиришга муваффақ бўлмоқда. Бу тўсиқ қанчагача бардош беришини айтишим қийин, лекин ҳозирги пайтда Ўзбекистон Президент Каримов бошчилигида ўрта аср реакцияси ва қонли бедодлик кучлари йўлида тўғон бўлиб турибди. Президент Каримов (Грузия, Арманистон, Озарбайжон, Молдова Президентларидан фарқли равишда) моҳирлик билан тез ҳаракат қилиб, ўз республикасида барқарорлик ва тартибни сақлаб туришга қодир бўлса, бунинг учун шу барқарорлик ва тартиб туфайли эсон-омон юрган ўғил-қизларнинг оналари ва оталари номидан унга таъзим қиламиз. Ўзбекистон Республикасида яшаётган, ўз юртида қочоққа айланмаган ва тарқалиб кетмаган миллионлаб кишилар номидан катта раҳмат. Вайрон бўлмаган завод ва фабрикаларда, экинлар дуркун ўсаётган далаларда меҳнат қилаётган ишчилар ва деҳқонлар ўзлари бир меъёрда яшаётганлари, бир-бирларини қирғин қилмаётганлари учун миннатдор бўлмоқдалар.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг хавфсизлик кенгаши Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг сиёсий фаолиятига эътибор бериб, беқарорлик давом этаётган кўпгина давлатларнинг раҳбарларини унинг тажрибаси билан таништирса ёмон бўлмас эди. Можаронинг олдини олиш бундай можарони тугатишдан ҳам муҳимроқ вазифадир. Эҳтимолки, Каримов можаро энди куртак отаётганда уни бартараф этиб, халқаро ҳамдўстликнинг миллиардлаб маблағини тежаб қолаётгандир. Балки у Нобель тинчлик мукофотига номзод қилиб кўрсатишга арзир.

Яна бир вазиятни ҳисобга олиш керак. Урушнинг оғир йилларида гитлерчи тўдалардан қочган минг-минглаб яҳудийлар Ўзбекистон ҳудудида бошпана топдилар. Ўша яҳудийларнинг ҳозир Қўшма Штатларда яшаётганларига ҳамда уларнинг авлодларига мурожаат қилмоқчиман: сизларнинг оилаларингизни сақлаб қолган ўзбек халқининг меҳмондўстлигини эсланг ва унга ёрдам беринг. Бу халқ ҳозир икки йўл ўртасида турибди.

Владимир ПИЛЬНЯК.

«Новое русское слово» газетаси (АҚШ), 1993 йил, май.

ХОРИЖДА НИМА ГАП?

ЖАНУБИЙ Африка Республикаси космик бозорга чиқмоқда. «Денел» ҳарбий компанияси вакилининг хабар беришича, Жанубий Африканинг биринчи ер йўлдоши ишлаб чиқарилди. Ер йўлдоши мамлакатнинг табиий бойликлари ҳақидаги ахборотларни мунтазам олиб туриш мақсадида яратилган. Унинг тахминий қиймати — 60—70 миллион доллар. «Гринсат»нинг биринчи парвози 1995 йилга мўлжалланмоқда.

ЛАТВИЯ, Литва ва Эстония давлати раҳбарлари Оврупо ҳамжамиятига аъзо бўлишни қўллаб-қувватлашларини сўраб, ўз фуқароларига мурожаат қилдилар. Болтиқ республикалари кенгашининг Юрмалада бўлиб ўтган навбатдан ташқари мажлисида ушбу мурожаатни Анатолий Горбунов, Альгирдас Бразаускас ва Леннарт Мери имзолашди. Ҳужжатни 22 июнда Копенгагенда бўладиган Оврупо ҳамжамияти вакиллари мажлисига юбориш мўлжалланмоқда.

ГЕРМАНИЯНИНГ Лейпциг шаҳрида анъанавий китоб ярмаркаси иш бошлади. Унда 13 мамлакатнинг 800 дан кўпроқ фирма ва ташкилотлари қатнашмоқда. Тўрт кун давом этадиган ярмаркада 339 немис ва 53 хорижий нашриётнинг турли хил матбаа маҳсулотлари ҳам намойиш этилмоқда.

(ЎзА).

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ЭЛЕКТРОВЕЛОСИПЕД СОТУВДА

● БУЮК БРИТАНИЯ дўконларида электровелосипед сотувга чиқарилди. У ток ёрдамида ҳаракатга келади. Қувват эса қуёш батареясидан узатилади, шунингдек, аккумуляторни одатдаги электр токидан ҳам «озиқлантирса» бўлади. Тўйинган аккумулятор билан 30 километр масофагача юриш мумкин.

НОГИРОН МОТОЦИКЛДА ДУНЁ КЕЗАДИ

● АМРИҚОЛИК Дэвид Барр Екатеринбургдан Қозонгача бўлган масофани мотоциклда ропппароса 30 соатда босиб ўтди. Билмадик, бу вақт балки оздир, балки кўпдир, бироқ нима бўлгандаям жуда узоқ масофа ногирон саёҳатчи томонидан ишғол қилингани рост.

Дэвиднинг икки оёғи ҳам йўқ. Вьетнам урушида айрилган улардан. Аммо ногирон бўлсаям жасоратли ногирон. Негаки, дунёни кезишга ҳамманинг ҳам юраги дов беравермайди. У бугунги кунгача, тўғрироғи, Екатеринбургга келгунгача 9600 километр масофани ўзининг «Харлей» мотоциклида босиб ўтган, яъни Африка, Осиё, Хитойни кезиб чиқди. Бироқ Сибирга келганда енгил автоҳалокатга учради. Яхши одамлар унинг мотоциклини текинга таъмирлаб беришди. Ногирон яна йўлда.

САМОЛЁТНИ ТЎХТАТИШНИНГ АНТИҚА УСУЛИ

● ҚОЗОНЛИК икки тижоратчи Қозон авиакомпаниясига 250 минг сўмдан жарима тўлайдиган бўлди. Сабаб: улар 370 рейсдаги самолётнинг жадвал бўйича учишини кечиктиришган.

Эрталаб аэропортнинг маълумотлар бюросига номаълум кимсалар қўнғироқ қилишди. Улар 370 рейс билан учмоқчи бўлиб турган самолёт бортидаги жомадонлардан бирида портлатгич борлигини маълум қилишди. Рейс учиши тезда тўхтатилди. Ҳаммаёқ тинтув қилинди, бироқ портлатгич топилмади. Ўрнига ёлғондан қўнғироқ қилганлар топилди.

Маълум бўлишича, улар Москвага боришмоқчи бўлишган. Бунинг учун патта ҳам олиб қўйишган. Аммо рейсга кечикишган. Шунда улар самолётни тўхтатиб туриш учун бортда бомба бор деб маълумотлар бюросига қўнғироқ қилишган.

Ота-ўғил профессорлар

(Боши 3-бетда).

— Урушнинг жабрини ҳеч ким менча тортмаган бўлса керак! — деди портловчи овоз билан.

Сўнг катта гапириб юбордиммикин, дегандек ўз сўзларини изоҳлай кетди. Ҳамма уруш қатнашчилари ҳам шундай дейишга ҳаққи бор, ўйладим ичимда.

У фикримни англаб олгандек — порох ҳидини ҳидламасдан уруш йўлида бирор шикастга дуч келиб қайтганлар ҳам, жангчилар ҳаракатини таъминҳ қилиш ҳам керак, деб штаб атрофида юрганлар ҳам бўлган. Улар ҳам ҳозир уруш қатнашчилари ҳисобланади, — деди.

Мен бу фикрга тўла қўшилганимни билдирдим. Уруш қатнашувчисиман, деб ҳужжат кетидан юрганларни эсладим.

— Урушдан менинг аламим бор, — деди у ва бу сўзларни алоҳида таъкидлади,—мен тиббиёт номзодлигига мўлжалланган ишимни тайёрлаб жангга отланганман. Агар уруш халақит бермаганда, оҳҳо, қанча ишларни қилиб улгурардим.

Йигитлигимнинг энг қимматли, ўқийдиган, ўрганадиган тўрт йили ўша уруш деб аталмиш қабиҳ ҳодиса қаърига ғарқ бўлганини эсладим мен.

Суҳбатдан маълум бўлдики, Муҳаммаджон аканинг кўз шифокори бўлиб чиқишида ҳам Улуғ Ватан урушининг ўрни бор экан. У ўзини тиббиётнинг бошқа соҳасига чоғлаган экан. Уруш йиллари Ленинград тиббиёт академиясига ўтказилганда зарурат юзасидан кўз касалликлари бўлимига киритиб қўйилган экан.

Кейинги суҳбатларимизда Муҳаммаджон Комилов кўз жарроҳлигини уруш йиллари бошлагани ҳақида гапирди. Мен бу ажойиб шифокорнинг ўз фаолиятидаги умум якуни билан қизиқдим. Қарийб 50 йил бу иш билан банд бўлиб қанча операция қилғани хусусида сўрадим. У қисқа ва лўнда қилиб:

— Қирқ минг атрофида,—деб жавоб берди-да, чамамда бу мақтанчоқлик эмас деяётгандек тезлик билан гапни бошқа мавзуга кўчиришга уринди.

Қирқ минг оғир дарддан халос бўлганлар! Айтиш осон буни. Бироқ қирқ минг бемордан 39 минги Муҳаммаджон Комилов жарроҳлигидан кейин ўз йўлини топиб юриб кетган, ўзи яшаган уйнинг эшигини ўзи очиб кириб-чиқиб юрган бўлса, энг муҳими қариндош уруғлар-у, ошно, ёр-дўстлари чеҳраларидаги қувончни, дард ва аламни ҳис қила олган бўлса, бу инсон олдида қилинган улуғ хизмат эмасми? Бу хизматларнинг қадрини кўпроқ дардни бошидан ўтказганлар билади! Ҳатто Муҳаммаджон Комиловнинг ўзи ҳам бу хизматларининг қадрини ўзи тўла англай олмаслиги мумкин.

— Тиғ юритганда кўпроқ бизни бир нарса банд қилади. Бу беморнинг ҳаёти шу минуту-соатлардан кейин унинг шикастланган ҳаёти баттар бўлмайдими, бирор нафимиз тегадими унга ё баттар бўладими! Шу масъулият туфайли биз ўзимизни унутамиз, тамоман бошқа бир оламда ҳис қиламиз ўзимизни! Демак қирқ минг марта қўлига тиғ олган жарроҳ 40 минг марта инсон тақдирини ўйлаб ўзини унутган, ўзини бошқа бир оламда ҳис қилган, ўйлардим мен. Бунинг учун бир дунё асаб, бир дунё сабот ва матонат керак экан-да! Мен бу мавзуда гапни давом эттиришдан ўзимни тийгим келар эди. Бироқ мени бошқа бир нарса ҳам қизиқтирар эди.

— Ёзувчининг ҳамма асари ҳам бир хилда муваффақиятли чиқавермайди,—дедим мен унга қараб. Муҳаммаджон ака гапимга дарров тушунди. У яна ўз фикрини ифода қила оладиган сўз излаб бир дақиқа ўйлаб қолди ва жавоб қилди:

— Таваккалга эҳтимол ёзувчининг ҳаққи бордир. Бироқ бизнинг таваккалга ҳаққимиз йўқ. Бизнинг ишимиздаги ҳар бир муваффақиятсизлик ҳафталаб, ойлаб уйқусизликка сабаб бўлади, бутун умр кўнглимизда ўчмас доғ бўлиб туради...

Гап шу ерга борганда Муҳаммаджон Комилов аллақачонлар совиб улгурган чойнакдан пиёлага чой қуйдида менга табассум ила узатди. Сезилар-сезилмас истеҳзоси бор эди, бу табассумда. Суҳбатдошим мавзуни янгилашни истагани сезилиб турарди.

Кунлардан бирида ҳамхонам Ағзам акани профессор қабулига таклиф қилишди. Кўп ўтмасдан у эшикни очиб ўзи кириб келди. Энди унинг кўзларига тортиб боғланган оқ дока ечиб олинган, этдор юзлари ёруғ, қалин лабларида табассум ўйнарди. Ҳали оёқларини эҳтиёткорлик билан босарди. Оёқ остига қарамасдан баланд-паст йўлдан кетаётган одамнинг юришини эслатарди унинг қадам ташлашлари. Бироқ ўз йўлини кўриб, қадам ташлаётгани аниқ эди. Каровати томон дадил ўтар экан, менга қараб:

— Кўраяпман, кўраяпман! — дерди у қувончи ичига сиғмай. — Менинг тасаввуримда сен кароватга сиғмайдиган, менга ўхшаган семиз ва йирик одам эдинг, унақа одам эмас экансан-ку! Оддий одам экансан! Кўзи ожиз кишилар бошқаларни ўзига қараб ўлчаса керак, деган хулосага келдим мен ўшанда. У менга гап бермасдан давом эттирди.

— Майли... энг муҳими мен сени кўриб турибман. Бир неча йил зимистонда юрдим, зимистонда! — дерди у овозини яна ҳам қўйиб юбориб, кўзларинг ҳам жойида экан, нега даволанишга келгансан ҳайронман, деб чамамда мени ҳафа бўлмасин маъносида овозини пасайтирди Ағзам ака. У ичидаги ҳис-туйғуларини юзага чиққан ҳисоблади-да, оҳиста бориб кароватига ўтириб олди. Хонанинг ҳамма жойларини, эшик, дераза, унга осиғлиқ парда, ўртадаги стол, полдаги паркет тахтачаларини ҳам бир-бир кўздан кечирди. Менинг назаримда у ёруғ дунёга энди кўз очиб қараётган чақалоқ эди — ҳамма нарсани у кўриши, билиши керак!

Ҳар гапнинг бирида барака топсинлар ота-ўғил профессорлар! Улар менинг кўзимга ёруғлик бахш этдилар! — дерди. Менинг диққатимни ўзига тузукроқ жалб қилиш учун бўлса керак, бироз жим қолиб, бир неча ойдан кейин иккинчи кўзимни ҳам очиб беришга ваъда қилдилар, деб қўйди. Бордию иккинчи кўзим очилмаган тақдирда ҳам янги очилган бир кўз билан ҳам яшайбериш мумкин, деган маъно бор эди унинг осойишталигида.

Бир неча дақиқадан кейин мени ҳам шифокорлар хонасига таклиф қилишди. Муҳаммаджон Комилов билан одатдагидек саломаликдан сўнг ҳамхонамнинг хурсандчилигини ичимга сиғдиролмасдан:

— Бечора қария хурсанд, сизнинг номингизни тилдан қўймайди. Икки гапининг бири сиз ҳақингизга дуо қилиб ўтирибди, — дедим.

Муҳаммаджон Комилов менчалик хурсанд бўлса керак деб бу хабарни унга ҳаяжон билан етказмоқчи бўлдим. Бироқ унинг юз-кўзларида маълум қаноат ҳис қилсамда, ўзимдагидек ҳаяжон сезмадим. Шундан билдимки, бир ногироннинг қайта кўриши унинг учун оддий ва кундалик иш. Фақат менинг ҳаяжонимни кузатиб турган шифокорлардан бири содда экансиз, дегандек хиёл жилмайдида:

— Бу минглардан бирику! — деди. Бошқа бир шифокор жиддий оҳангда.

— Минг ҳам гапми?! — деди.

Муҳаммаджон Комилов одатдагидек бир шифокорларга, бир менга назар ташлаб, ишонч билан кулимсиради. Майин овоз билан:

— Олти ойдан кейин ҳамхонангизнинг иккинчи кўзини ҳам очамиз!

Профессорнинг бу гаплари деҳқоннинг ана у ерга ғўза экаман, мана бу ерга — беда, ёҳуд бизга ўхшаган адабиётчиларнинг ана у ё мана бу асар ҳақида бир нарса ёзмоқчиман, деганидек оддий гап эканини англаб олдим.

Икки кундан кейин қария бор буюмларини ўзи йиғиштириб тахт қилди, ҳамшира олиб келган кийимларини бир-бир кўздан кечириб уларнинг ғижимланганидан ранжигандек бўлдида, кийиниб олди. Мен билан хайрлашаётиб ота-ўғил профессорларга миннатдорчилигини билдирдида, бахмал дўпписини бир қўли билан иккинчи қўлига уриб, этакларини тортиб, бошига жойлади ва хиёл эҳтиёткорлик билан коридор томон қадам ташлади. Елғиз кетаётганидан ҳижолат бўлаётганини билдириш мақсадида.

— Бугун шифохонадан чиқаётганимни қариндош-уруғларга билдирганим йўқ эди, — деди.

Мен қарияни кўтарма нарвонгача кузатиб қўйдим ва унинг кайфиятини кўз олдимда тутиб одам учун кўз нури қай даражада зарур экани хусусида ўйлаб қолдим.

Ҳаётимда мен келган яна бир хулоса бор: шифокорлар ҳақида ҳар хил гаплар юради. Эҳтимол уларда ҳам жон бордир. Аммо мен дуч келган шифокорлар ўз фазилатлари билан менда қониқиш ҳиссини уйғотади. Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси Маннон Раҳимжонов, профессор Шобот Хўжаев, Наби Мажидов, доцент Илёс Ҳалиловлар шулар жумласидандир. Қулаҳмад Ризаевнинг тиббиёт оламидаги фаоллигига, фидойилигига, жасоратига доим қойил қолиб юраман. Ёзадиган бўлсам улар ҳақида ҳам талайгина гапларни ёзишим мумкин. Бу гал эса уларнинг типик вакили сифатида Муҳаммаджон Комилов фаолияти хусусидаги таассуротларим билан ўртоқлашдим сиз азиз ўқувчим билан.

Матёқуб ҚЎШЖОНОВ

Санъат

Гулиммат СОБИРОВ куйлайди

Шўх, ўйноқи қўшиқлар ижрочиси бўлган хоразмлик бу йигитни илгарилари ҳам бир-икки марта «ойнаи жаҳон»да, катта саҳналарда кўрганим бор. Кўринишдан камтарин, соддадил бу йигит билан негадир сўзлашгим келаверарди. Нега деганда, кўпчилик мухлислар сингари каминани ҳам ижро этадиган бир қатор классик қўшиқлар ром қилганди ўзига. Бундай имконият шу йилнинг Наврўз байрами кунида Жиззах чўлида, аниқроғи Зафаробод туманида бўлиб ўтган «Туркистон» газетасининг анъанавий кунларида туғилди. Ўшанда ҳам Гулиммат билан вақт тиғизлиги туфайли у қадар гаплашолмагандик.

— Агар ўшанда дойим пойтахтга келиб кетмаганларида эди, мен ҳам санъаткор бўлолмасдим, — дейди Гулиммат.

Болтабой ака Сапарбоев Тошкентга келганида жиянга, деб катта дўконларнинг биридан дангал битта қашқар рубоб сотиб олди. Сабаби: шу жиян унинг уйига келди, дегунча, тўрдаги сандиқ устида турадиган торни қўлига олиб ўзича чертиб қўярди.

Рубоб келгач, Гулиммат тўгаракларда қатнаша бошлади. Синфдошларининг унга ҳавас билан қараган дамларидаги унинг ғурурланишини айтмайсизми? Орадан кўп вақт ўтмай у илк бор Ортиқ Отажоновнинг «Чиройга тўлган Ўзбекистоним» қўшиғини мустақил айта оладиган бўлди. Ўспирин йигитдаги қобилиятни пайқаган мусиқа ўқитувчиси Бозорбой Яхшимуродов ундаги иқтидорни тарбиялашга жиддий киришиб кетди. «Агар ҳақиқий қўшиқчи, санъаткор бўламан десанг, классик ашулаларни ўрган. Уларда катта маъно бор», дерди муаллим.

Шу-шу, ҳали мактабда ўқиб юрган кезларидаёқ, Гулиммат мактаб доирасида ўтадиган кечаларда, учрашувларда, катта-кичик тадбирларда ўз билганича қўшиқлар айтадиган бўлиб қолди. Кунларнинг бирида қишлоқ оқсоқолларидан бири ундаги иқтидорни кўриб, секин олдига чақирди ва «Сен энди у ёқ-бу ёққа бориб ўқишинг керак экан. Овозинг бўлса бор, созинг бор», деб қолди. Етуклик гувоҳномасини қўлга олиши билан у тўғри Тошкентга қараб йўл олди. Маданий оқартув техникумига ўқишга кирди. Талабалик йиллари ниҳоясида тақсимотга кўра Жиззах вилоят филармониясига ишга юборилди. Гурланлик йигит бир вақтнинг ўзида шаҳар маданият уйида фаолият кўрсата бошлади.

Кунларнинг бирида вилоят қишлоқ хўжалик ходимларининг қурултойи бўлди. Худди ана шу анжуманда у пойтахтдан келган таниқли ҳофиз Ортиқ Отажонов билан танишди. Концертдан сўнг катта ҳофиз Гулимматни М. Қориёқубов номидаги ўзбек давлат филармониясига ишга таклиф этди.

Бугунги кунда Гулиммат Собиров ушбу ансамблда ўзининг ширали қўшиқлари билан кўпчилик мухлисларни хушнуд қилиб келмоқда. Асли хоразмлик бўлгани учун ҳам кўпроқ хоразмча қўшиқларни мароқ билан куйлайди ва буни ўзи ҳам тан олади.

— «Чапандози сувора», «Феруз» сингари классик асарлар, устоз санъаткор Комилжон Отаниёзов ижро этган «Ўйнар» сингари қўшиқлар мен севган дурдоналардир, — дейди Гулиммат.

Репертуаридаги намуналардан фақатгина биттаси — Э. Неъматовнинг «Мунис онажон» шеърига басталанган қўшиқни бастакор Тельман Ҳасанов ёзиб берган. Қолган барча қўшиқларининг куйини ёш ҳофизнинг ўзи басталаган. Ана шу далилнинг ўзиёқ санъат майдонида ўз ўрнини топишга интилаётган қўшиқчининг изланувчанлигидан далолатдир.

Гулиммат янги қўшиқ учун шеърлар танлашда ҳам жиддийроқ эътиборни қаратадики, бу ҳам унинг мухлислар кўнглига хуш ёқадиган ашулалар ижро этишга бўлган интиқлигидан дарак беради. Хусусан, у кўпроқ Нормурод Нарзуллаев, Шуҳрат, Омон Матжон, Жамол Камол, Абдухолиқ Усмонов сингари шоирларнинг ижодига мурожаат этади. Шеърларда ифода этилаётган мавзуни мусиқа билан уйғунлаштириб, тингловчининг қалбидаги энг нозик торларни ҳам чертиб юборсам, дейди.

Ҳофиз билан суҳбат қурсангиз, энг аввало, санъат йўлига чиқиб олишга имконият яратиб берган ота-оналари ҳақида оғзидан бол томиб гапиради. Чиндан ҳам оилада ўн бир фарзанд (тўққиз ўғил, икки қиз) бўлишига қарамай Ўрозмат ота билан Ойша холалар Гулимматнинг ҳафсаласини синдирмай уни ўқитдилар. Уйлантириб Тошкентдек шаҳри азимда уйли-жойли бўлишига кўмаклашдилар. Янгибозор туманидаги «Маданият» жамоа хўжалигида истиқомат қилаётган чолу кампир бугун «ойнаи жаҳон»да тиқ этган мусиқа товуши чиқса, жамулжам бўладилар. Минг-минглаб томошабинлар қатори Гулимматни кутадилар. Фақат қўшиғини тинглаш учун эмас, балки фарзанд бўлгани учун дийдор илинжида кутадилар.

Устозлар ҳақида гап боргудек бўлса, Гулимматнинг «устодим» деб билгани бу — эл севган ҳофиз, Ўзбекистон халқ артисти Ортиқ Отажоновдир. Қўшиқчилик сўқмоқларида озми-кўпми, нималарга эришган бўлса, ҳаммасида ана шу устанинг хизматлари борлигини ҳеч иккиланмай эътироф этади Гулиммат.

...Саҳнада бир йигит жўшиб куйлаётир. Муҳаббатдан, садоқатдан, юртимиз тароватидан, халқимиз саховатидан, туғилган қўшиқлар бу. Элимиз истиқлолига бахшида наволар булар. Уни ўзбек давлат филармонияси «Лазги» ашула ва рақс дастаси яккахон хонандаси Гулиммат Собиров ижро этмоқда.

С. РУСТАМОВ.

Янгийўл шаҳридаги Абу Али Ибн Сино номидаги тиббиёт билим юртида ўрта бўғин табобат ходимлари тайёрлаш сўнгги йилларда сифат жиҳатдан янги даражага кўтарилди. Билим масканида машғулотлар қизиқарли ва самарали ўтиши учун амалиёт ва услубият ўйинлари ташкил этилиб, уларда янги асбоб-ускуналардан фойдаланишмоқда. Шунингдек талабалар вилоятдаги барча касалхоналарда ҳафталик қисқа амалиёт ўтказишмоқда.

Билим юрти маъмурияти бўлажак ҳамшираларнинг жисмоний соғлом, маънавий жиҳатдан етук бўлишига интилмоқда. Бу ерда соғломлаштириш комплекси ишлаб турибди. Талабаларнинг ҳаваскор театрида эса янги спектакллар саҳналаштирилмоқда, қизиқарли томошалар тайёрланмоқда.

СУРАТДА: талабаларнинг янги спектаклга тайёргарлик лавҳасини кўриб турибсиз.

Т. ҚУРБОНБОЕВ (ЎзА).

Мавзуга қайтиб

Имом Бухорий руҳи шод бўлғай...

Ислом динини ўрганиш Оксфорд маркази Ўзбекистон давлати билан тузилган битимга мувофиқ Самарқанддаги Имом Бухорий масжидини қайта тиклаш ва ҳадислар ўрганиш марказини қуриш мақсадида энг яхши лойиҳа учун халқаро танлов эълон қилиб, ҳомийлик қўмитаси тузилгани ҳақида илгари хабар берган эдик.

Бу тадбир жаҳонда, хусусан, мусулмон мамлакатларида мамнуният билан кутиб олинди. Танловда қатнашиш истагини билдираётган мутахассислар кундан-кун кўпаймоқда.

Англия, Германия, Иордания, Миср, Туркия сингари мамлакатларда мусулмон меъморчилиги соҳасида фаол иш олиб бораётган бир гуруҳ мутахассислар куни кеча Ўзбекистонда бўлди. Меҳмонлар Самарқанд шаҳрининг тарихий обидаларини, шунингдек ҳазрати Имом Бухорий номи билан боғлиқ ёдгорликларни кўздан кечирди.

Вилоят ҳокими Пўлат Абдураҳмонов ҳузурида хорижлик меъморлар билан ўзбек мутахассислари ўртасида бўлган қизғин ижодий мусоҳабада бунёд этилажак боғ ҳамда ҳадислар марказининг шаклу шамойили ҳақида фикр алмашилди, Имом Бухорийнинг ҳозирги мақбараси теварагидаги иморатлар қад ростлаяжак янги бинолар билан уйғунлашиши, бунда ҳозирги замон миллий меъморчилиги ютуқларидан унумли фойдаланиш зарурлиги таъкидланди.

Халқаро танлов ғолиблари шу йил 23 октябрда Самарқанд шаҳрида — Имом Бухорий мероси ва даврини ўрганишга бағишланган анжуман очилишида эълон қилинади.

(ЎзА мухбири).

Жиноят ва жазо

Мажнунтол тагидаги қотиллик

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ХАЛҚ СУДИ ОҒИР ЖИНОЯТ СОДИР ЭТГАН 5 НАФАР ФУҚАРО ИШИНИ ҚУРИБ ЧИҚИБ, УЛАРНИ ЎЛИМ ЖАЗОСИГА ҲУКМ ҚИЛДИ...

Яхшилар ҳатто дарахт япроғи ҳам бевақт хазон бўлмасин, деб ният қилади. Тошкент вилояти прокуратурасида ўлимга ҳукм этилганлар иши юзасидан тўпланган ҳужжатлар билан танишиб, жиноятчилар эндигина балоғат ёшига қадам қўйган йигитчалар эканидан таажжубланасан киши.

...Кеч соат еттилар чамаси. Чирчиқ шаҳридаги «Дилором» қаҳвахонаси гавжум. Биров дўсту ёри, биров фарзандлари билан суҳбат қуриб, ҳордиқ чиқармоқда. Безорини бетидан билса бўлади, дейилганидек ичкарига кириб келган беш нафар улфатнинг беҳаё сўзлари-ю ўтирганларни назар-писанд қилмаётгани одамларда нохуш кайфият туғдирди. Улар Қибрай туманидаги Байтқўрғон қишлоғида истиқомат қилувчи Тоҳир Тиркачев, Илёс Мирзадиёров, Адҳам Пўлатов, Худойберган Камолов, Одилжон Ўсаровлар эди.

Спиртли ичимликка ружу қўйган улфатлар базми қизиб борарди. Улар инсоний қиёфадан чиқиб ваҳшийлаша бошлаган эди. Кўҳликкина Тамара Висоцкаянинг стол атрофига келиб ўтириши йигитларнинг «иштаҳа»сини қўзғаб юборди. Кўзига қон тўлган Худойберган Тамарани беҳаёларча ҳақорат қилиб ташқарига судради.

Тамарани ҳоли жойга олиб ўтишгач, текинхўрлик билан кун кечиришга ўрганган Тоҳир унинг пули, никоҳ ва тилла узуклари ҳамда «Электроника» соатини тортиб олади.

— Буюмлари менга, лаззати эса сенларга, — дейди у ўлжасини кутган бўрилардек шайланиб турган Одилжон ва Худойберганларни жиноятга ундаб. — Фақат беҳавотир жойга олиб ўтинглар.

Аёл фарёди, ёлворишлари инсоний қиёфасини йўқотган кимсалар қалбида заррача ҳам шафқат уйғотмади. Иффати топталиб, беҳол қолган Тамара сенларни милицияга айтаман, дея олди холос.

Жиноятчилар «милиция» сўзини эшитгач, содир этилган жиноят изини йўқотиш пайига тушишди. Тамарани бўғиб, бошини сувга тиқиб ўлдиришди.

Қўлимизда Ўзбекистон Республика прокуратураси ҳузуридаги ўта муҳим ишлар бўйича терговчи А. Худоёров дастлабки тергов олиб борган жиноий иш материаллари...

...Валерий Коновалов тоғни урса, толқон қиладиган қирчиллама йигит. Аммо 35 ёшида уч маротаба суднинг қора курсисига ўтиришга улгурди. Ҳеч қаерда ишламайди. Олмалиқ шаҳридаги уйига ўзига ўхшаган Исоқ Низомов, Парда Жўраев каби ҳамтовоқларини тўплаб, жиноий ишлар билан шуғулланиб келган.

П. Жўраев ва И. Низомов Тошкент шаҳрида яшовчи В. Пономаренконинг оёқ-қўлини боғлаб, 22 минг сўмлик буюмларини ўғирлаб, ҳомийлари — Коноваловнинг уйига олиб келиб қўяди. Охири бу тўда пул ва бойлик орттириш мақсадида одам ўлдиришгача бориб етади.

...Ўтган йили бешинчи январга ўтар кечаси Коновалов П. Жўраев, И. Низомов билан катта жиноят режасини тузади. Жиноятчилар яшайдиган уйнинг 2-қаватида пулдор, деб тахмин қилинган Селезнёв истиқомат қиларди.

П. Жўраев келишилганидек, Селезнёвни пастки қаватдан Коновалов яшайдиган хонага таклиф этади. «Ҳотамтой» қўшниларнинг таклифидан боши осмонга етган Селезнёв ҳаётининг сўнгги дақиқаларини кечираётганини билмас эди... Остонадан кириши билан эшик қулфланиб, унинг бўйнига илгаридан тайёрлаб қўйилган арқон тушади. Коновалов унинг оғзини беркитиб туради. Низомов ва Жўраев бўғиб ўлдирадилар.

Энди мурдани уйига элтиб қўйиб, мол-мулкини йиғиштириб олиш қолган эди. Лекин кутилмаганда уйда аёл кишининг товуши эшитилади. Улар ортиқча гувоҳни «йўлдан» олиб ташлайдилар. Жиноятчилар хонадаги қимматбаҳо нарсаларни ўмариб Самарқанд шаҳрига равона бўлади.

Қонун барчага баробар. Суд ҳайъати Т. Тиркачев, И. Мирзадиёров, П. Жўраев, И. Низомов ҳамда В. Коноваловга қилмишлари учун энг оғир жазо бериб, мол-мулкларини мусодара қилди. Уларнинг ҳамтовоқлари эса турли муддатларга озодликдан маҳрум этилди.

Шу ўринда ҳақли савол туғилади: эй одамлар, биз қаёққа қараяпмиз? Ахир, бу жиноятлар кўз ўнгимизда содир этиляпти-ку. Бола-чақаси, оиласи билан ширин турмуш кечираётган муштипар аёллар, бегуноҳ кишилар лоқайдлигимиз қурбони бўлмаяптими?

Санжар ПЎЛАТОВ,
Пўлат НИШОНОВ.
(ЎзА).

ҲИЁНАТКОР СОТУВЧИЛАР

Бировнинг ҳақига хиёнат қилиш катта гуноҳдир. Учкўприк тумани «Деҳқонобод» матлубот жамиятига қарашли 1-дўкон мудири Абдужалил Аҳмедов 18 та оиланинг озиқ-овқат маҳсулотларини гумдон қилди. Лекин ҳаммаси у ўйлаганчалик бўлиб чиқмади. Туман прокуратураси мазкур ишни ниҳоясига етказиб, судга оширди... Шунингдек, ана шу матлубот жамиятига қарашли 3- ва 6-магазин мудирлари Абдумалик Деҳқонов, Шавкат Мелиқўзиевлар ҳам одамлар ризқига хиёнат қилаётган пайтда қўлга олинди.

ЎзА мухбири.
Фарғона вилояти.

Газета саҳифаланаётганда:

«Запорожец» машинасининг ярим тунда қизил чироқ ёниб турганига қарамасдан юқори тезликда ўтиб кетгани давлат автомобиль назорати ходими Бахтиёр Бозоровда шубҳа уйғотди. У қоидабузарни қувиб кетди. Машина Бухоро технология олийгоҳи ҳовлисида ушланди.

Орадан икки кун ўтса-да, машина эгасидан дарак йўқ эди. Бундан шубҳаланган ҳуқуқ-тартибот ходимлари уни излаб уйига борди. У И. Бильяков деган киши бўлиб чиқди. Маълум бўлишича, ўғрилик содир бўлган куни И. Рубян шериги билан уни ваҳшиёна ўлдириб кетган экан.

Шундай қилиб, Б. Бозоровнинг ҳушёрлиги туфайли жиноятчилар қўлга тушди.

Илҳом САФАР,
ЎзА мухбири.

Келгуси сонда:

- БОЛАЛАРГА ЖОНИ ФИДО
- МУҲАББАТ УЧУН... 7 ЙИЛ

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ.

Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (бош муҳаррир ўринбосари), К.ЖУМАНИЁЗОВ, З.МАМАДАЛИЕВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (масъул котиб), С.РУСТАМОВ.

Таъсис этувчилар:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
ва
"ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ

газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 00130 Буюртма Г — 285. 44402 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди. 21.00 да.